

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXVI рік видання, № 270, грудень, 2016

Тэфійчук Людмила.
Різдвяний вечір

*І чужому навчайтесь,
Щ свого не цурайтесь...*

М. Шевченка

Ваш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідещук,
Іван Ковач, Микола Корнищан,
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

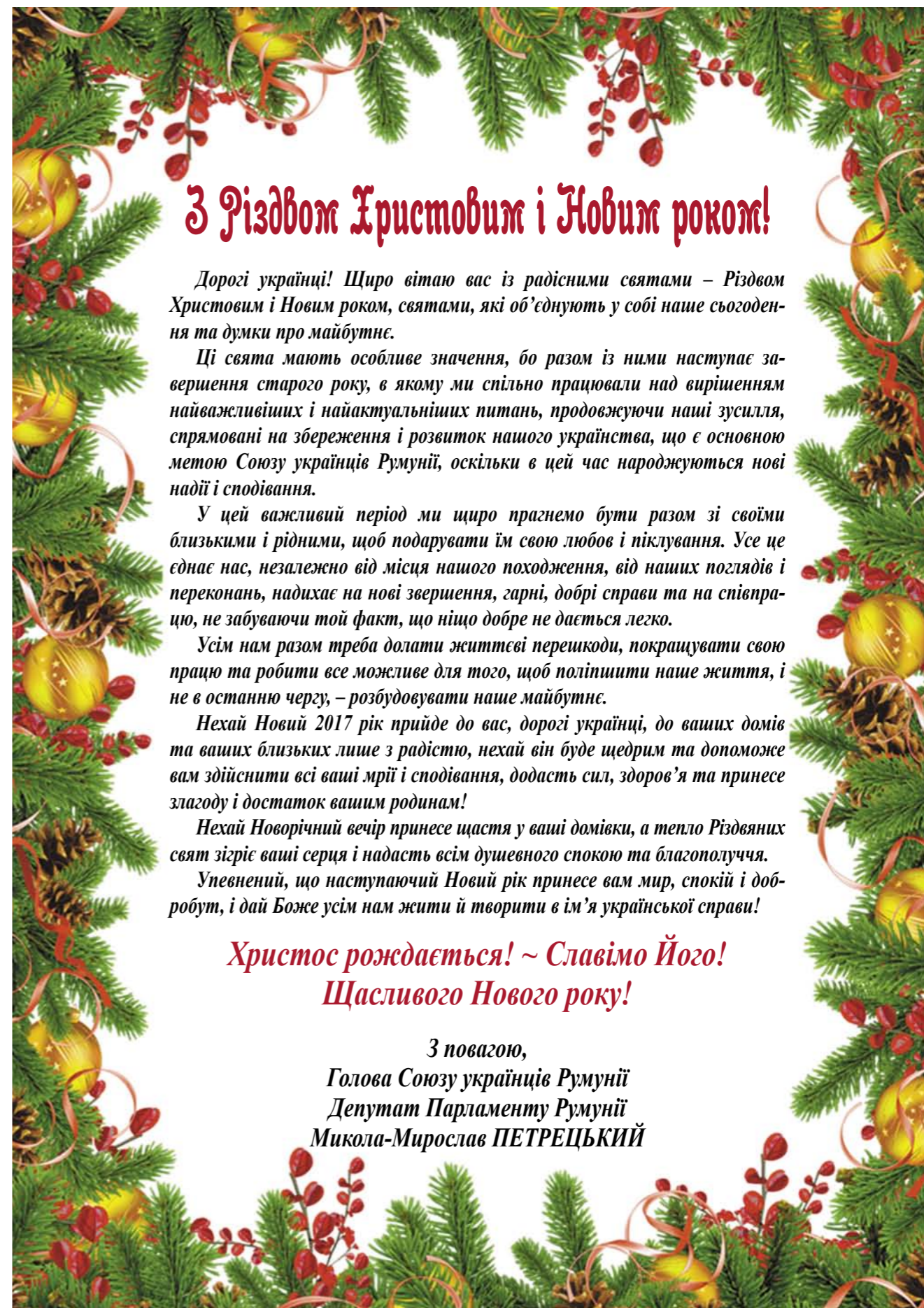
Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Перший крок до пізнання мистецької сутності Івана Франка в Румунії (IV)*
- ❖ *«Легенда про Пілата» Івана Франка: текст і контекст*
- ❖ *Є пам'ятник Шевченку у Сігеті...*
- ❖ *Українська громада Бухаресту вшанувала пам'ять жертв голодоморів в Україні*
- ❖ *«Битва» – заповідь Ольги Кобилянської*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (XXV). Фольклористика*
- ❖ *Нові штрихи до «портрета» Оксани Мельничук*
- ❖ *Міжнародний ярмарок «Гаудеамус – навчальна книга»*
- ❖ *Український дитячий хор «Бруньки»*
- ❖ *Літературна зустріч*
- ❖ *Із сучасної румунської поезії: Роберт Ласло*
- ❖ *Із сучасної румунської прози: Лоредана А. Штірбу*
- ❖ *Oberrohnen (Уривки з новели): 13. Ковник 14. Портош*
- ❖ *Психози (Уривок з новели)*
- ❖ *Світські та релігійні традиції українців Румунії (повіт Марамуреш) та українців Закарпатської області*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

З Різдвам Христовим і Новим роком!

Дорогі українці! Щиро вітаю вас із радісними святами – Різдвам Христовим і Новим роком, святами, які об'єднують у собі наше сьогодення та думки про майбутнє.

Ці свята мають особливе значення, бо разом із ними наступає завершення старого року, в якому ми спільно працювали над вирішенням найважливіших і найактуальніших питань, продовжуючи наші зусилля, спрямовані на збереження і розвиток нашого українства, що є основною метою Союзу українців Румунії, оскільки в цей час народжуються нові надії і сподівання.

У цей важливий період ми щиро прагнемо бути разом зі своїми близькими і рідними, щоб подарувати їм свою любов і піклування. Усе це єднає нас, незалежно від місця нашого походження, від наших поглядів і переконань, надихає на нові звершення, гарні, добрі справи та на співпрацю, не забуваючи той факт, що ніщо добре не дається легко.

Усім нам разом треба долати життєві перешкоди, покращувати свою працю та робити все можливе для того, щоб поліпшити наше життя, і не в останню чергу, – розбудовувати наше майбутнє.

Нехай Новий 2017 рік прийде до вас, дорогі українці, до ваших домів та ваших близьких лише з радістю, нехай він буде щедрим та допоможе вам здійснити всі ваші мрії і сподівання, додасть сил, здоров'я та принесе злагоду і достаток вашим родинам!

Нехай Новорічний вечір принесе щастя у ваші домівки, а тепло Різдвяних свят зігріє ваші серця і надасть всім душевного спокою та благополуччя.

Упевнений, що наступаючий Новий рік принесе вам мир, спокій і добробут, і дай Боже усім нам жити й творити в ім'я української справи!

**Христос рождається! ~ Славимо Його!
Щасливого Нового року!**

З повагою,
Голова Союзу українців Румунії
Депутат Парламенту Румунії
Микола-Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ

2016-й — рік Івана Франка

Іван РЕБОШАПКА

Перший крок до пізнання мистецької сутності Івана Франка в Румунії (IV) — На основі літературознавчих матеріалів —

Доповнюючими й «заокруглюючими» та, як це відзначу в наступних рядках, випереджуючими у порівнянні з українськими материковими, виявились румунські літературознавчі матеріали стосовно першого кроку пізнання мистецької сутності Івана Франка в Румунії, пізнання, здійснене на державному рівні в рамках Декади української літератури і мистецтва (27 серпня – 5 вересня 1956 р.) заходами по відзначенню 1956 року столітнього ювілею його народження, згідно з прийнятим 9 квітня 1956 р. Надзвичайною сесією Всесвітньої Ради Миру в Стокгольмі рішенням про урочисте відзначення в усіх країнах цієї знаменної дати.

З представлених у попередніх статтях даної рубрики «Нашого голосу» супроводжуючих передмов й інших приміток тощо румунських перекладів з Франкової малої прози румунський читач мав можливість ознайомитись 1956 р. з головними даними біографії українського видатного класика, представленої, взагалі, правильно, але «стандартно» і зрезюмовано, наче, за якимось-то спільним джерелом.

Найзмістовніше і вповні поетично представив її учасник сторічного франківського ювілею в Україні румунський прозаїк і поет-академік Єусебіу Камілар (1910-1965) у статті *Cântărețul făclilor libere*¹ (*Співець вольних вогнів*), яка основними положеннями співпадає з його ж статтю *Ivan Franko (Іван Франко)*, представленою ним на урочистому відзначенні в Румунській Академії 23 листопада 1956 р. сторіччя народження Франка і надрукованою в «Анналах Академії Румунської народної Республіки»². Добірку найпоказовіших уривків цих двох статей в оригіналі і в перекладі на румунську мову надруковано 2008 р. у підготовленому мною двомовному ювілейному збірникові, що охоплює доповіді румунських науковців і вчених Львівського та Чернівецького національних університетів³, будучи належно оціненим як в Румунії⁴, так і в Україні⁵.

У порівнянні із зазвичай «безбарвним» стандартним представленням перших контактів Івана Франка з навколишнім життям ще з дитячих років, відомості про це саме зображено Каміларом в художньому «ключі», сповненому поетичної наснаги і теплоти, відчутно сприйнятими душевним «резонатором» читача: «Перші враження [Івана Франка] про світ постали при сяянні іскор,

що ринули золотими пучками з-під ковальського міха, а перші прояви гармонійної милозвучності сприйняв він із задушевної, солодкої й переривистої пісні ковадла. Під стріхою батьківської убогої хатини і довкола вогню він бачив простих і добрих людей, слухав їхні розмови про столітні лихоліття, сповнив свою душу їхніми стражданнями і бажанням допомогти їм виборсатись із всенародної грязюки, допомогти його простому, хорошому й настільки закоханому в працю народові піднятися, принести йому хоч крихітку щастя».

Вчаровуючі враження Камілар-чуйного безпосереднього спостерігача краси франківських околиць сповнені ополонюючої ліричної струї: «Народився Іван Франко в місцевості виняткової краси. Гірський ланцюг оповиває долину, де течуть потоки і виблискують ставки і звідки розпочинаються ліси, наче врочистим величавим походом піднімаючись до гірських шпиль. Небо там солодке і ніжне, як шовкова хустка. І до сьогодні зеленіє старезний дуб, під яким поет давно зладив перші вірші і написав перші свої оповідання. До Франкового дуба сьогоднішні люди виявляють справжній культ, шанобливо зупиняючись в його прохолодній тіні, як перед олтарем, спорудженим високостям слави. Подорожні на хвилинку повертають туди, вслуховуючись в шелестіння темного пралісу, який наче глибоким зітханням оповідає про колишнього мрійника. Білосніжний березовий павільйон остерігає недалекий водограй, що невпинно дзюрчить віки підряд».

З Нагуєвичів із галицьких Карпат, – тепло, промовистими метафорами відзначає Камілар становлення Франка-неповторного митця-борця, – «де небо шовковоніжне, а праліси своїм шелестом оповідають про героїчні часи», «ковальський син, який з торбинкою з харчами за плечима пішов у світ навчатися грамоти, по суті, здійснив чудо, будучи першим з його роду, який мав відвагу розбивати кулаком закони часу, щоб вийти на світло. І вийшов на світло».

В зображенні Франкових (подібних до Шевченкових – це не єдина проводжувана автором паралель) терпільн «за світлі ідеї, що вдарили по інтересах визискувачів», Каміларові допомагає уява, сповнена глибокого теплового співчуття до Каменяра: «...дехто домагався, щоб поставити його [Франка] поза законом. Уявляю собі його ще

2016-й — рік Івана Франка

молодого, гнаного цісарськими жандармами босим по болотистих шляхах Галичини з одного міста в темницю з іншого міста. Скоцюрблений від холоду, голодний, в порваному одязі, Франко тисне до тіла зв'язані ззаду руки, щоб розігрітись в той час, як осінній мутний і безжалісний дощ паде на похмурі простори й на настільки змучену його душу».

Не менш хвилююче зобразив Єусебіу Камілар урочистість столітнього святкування Івана Франка в його рідному селі. Це – наче намальована великим майстром картина, на якій Франко постає «воскреслим», подружньому і тепло усміхаючись зібраному довкола люблячому натовпі людей, а разом з його появою все довкілля освітлюється, наче сходом сонця із-за хмар: «Пригадую собі один випадок з його рідного села. Одного передосіннього дня святкували ми сторіччя від дня народження Франка. Збиралося тисячі людей, дороги забитими були возами, на яких юнаки і дівчата з квітами в руках мчалися до Нагуєвичів, співаючи.

Наче відбувалося паломництво до святого місця. Коли почалися урочистості відзначення роковин, з великих осінніх хмар показалося сонце й освітило всі гори. Довгий сонячний промінь осяянув пам'ятник Івана Франка, і він, невмирущий, що зазнав усі життєві позбавлення, наче всміхнувся величезному натовпові людей, що споглядали його, порозсідавшись на траві, як на воєводському поминковому обіді. Тоді, підпираючись ціпком, до промовляючих на поміст піднялася старенька жінка [яка знала Франка змалку, була подругою в дитячих забавах, вони разом провели дитинство, бавлячись сільськими вулицями...]. Її обличчя поборозлили зморшки прикрасі часу і похилий вік. Освітлена вже пильно сяючим сонцем, вона вказала на обличчя Франка і радісно промовила:

– Дивіться, наш Франко наче воскрес, ніби всміхається.

Потім надто схвилювано почала розповідати про її приналежність до людей Івана Франка.

Під час освідчень старенької жінки понад зібраним натовпом, що споглядав і слухав її, з незвіданого в незвідане пливли, наче білі кораблі, великі світлі

хмари. Сонце освітлювало сильніше, і праліси довкола села виблискували всіма осінніми загравами. Де-неде виднілися ніби покрівлі казкових фортець, ніби якісь аркади з відкритими воротами до тих часів, коли Іван Франко провів своє дитинство, великими очима проникливо вглядаючись в світові простори. Далеко виднівся дуб, під яким давно поета схвилювали співучою музикою перші зладені ним художні образи...».

Взаміну відмічуваної іншими румунськими авторами (теж зазвичай стандартно) близькості Івана Франка до видатного свого попередника Тараса Шевченка, перевагу надамо теж Камілару, заради його художнім оцінкам: «У певний час популярність Івана Франка дорівнюватиме популярності свого видатного попередника Тараса Шевченка (...). В чому полягає його популярність, сам Франко показав своєю творчістю, повністю присвяченою добрим людям праці, які знайшли в ній найсвітліші

Президія урочистого мітингу, присвяченого 100-річчю від дня народження І. Я. Франка в с. Івана Франка Дрогобицької області (тепер – с. Нагуєвичі Львівської області). Виступає український поет М. П. Бажан. Серпень 1956р.

(З фондів ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного.

Джерело: Офіційний веб-портал Державної архівної служби України: <http://www.archives.gov.ua>)

прагнення, найвищі свої думки та найгарячіші свої бажання, якнайчастіше незрівнянно красиво виражені. І в цьому відношенні Іван Франко настільки близький до нещасливого кобзаря Тараса Шевченка. І одного, і другого наближають пережиті знування з боку самодержавства. Якщо Тараса Шевченка водили закутого в кайданах (...), то Іван Франко не менш перетерпів за його світлі ідеї» (...).

(Продовження на б с.)

2016-й – рік Івана Франка

Перший крок до пізнання в Румунії мистецької сутності Івана Франка (IV)

(Продовження з 5 с.)

З вищезитованих відзначень Камілар в загальному впливає і синтезована характеристика творчості Івана Франка. Окремі пункти її цінності, хоча з художньої точки зору – імпресіоністичні (сформульовані же вони митцем художнього слова), змістовно – правильні і влучні. «Іван Франко, – пише Камілар, – назвав поезію вогнем у словесному одязі і деревом із запущеним в ґрунт батьківщини корінням та з простягнутими гілками до сонця всіх народів». «Його творчість – це палка промова за похід людства вперед, на захист цивілізації від руйнівних орд (...). Перед нами, нашою літературою і культурою – сповнити великий борг перед Франком. Його творчість слід перекладати і популяризувати, ознайомлювати з нею найширші читацькі маси, бо ця творчість містить в собі світло істини і необмежену любов до людини та її цілей. Ця творчість – набуток і скарб всесвітньої культури».

До категорії категоріально-імпресіоністичних визначень Івана Франка можна зачислити і визначення таких румунських літературних критиків, як Мірча Крістя, який вважає, що Іван Франко в українській літературі «відкрив шлях модерній прозі»⁶, Думітру Попеску, який підкреслює той факт, що «Декаду української літератури і мистецтва домінує постать великого письменника, своєрідного Віктора Гюго України, яким небагато культур можуть гордитися»⁷, Аурел Мартін, який пише, що завдяки його наділенню великим чуттям спостережливості, високою громадською свідомістю, завдяки оригінальному зв'язку з життям свого народу Франко належить до письменників, «яких на всесвітньому плані можна вшановувати великим званням митця-громадянина»⁸. До цієї категорії визначень Франка примикає і стаття *Cântărețul nemuritor al Ucrainei (Невмирущий співець України)* румунського сучасного поета Думітру Корбя⁹.

Належної уваги заслуговує написана майже по-сучасному стаття М. Джентемірова *Cântărețul năzuințelor poporului său*¹⁰ (*Співець прагнень свого народу*), в якій немає жодних тогочасних ідеологічних «натяжок», ані перебільшень чи неточностей стосовно приналежності Івана Франка до певної літературної течії.

В окресленні сутності Івана Франка-титана думки Джентеміров посилається на Михайла Коцюбинського, який в одному із своїх літературних портретів писав, що хоча будучи невисокого зросту, з бучним волоссям та попелюстими очима, Франко мав дивовижну здатність: у розмові з ним складалося враження, що він росте, становлячись титаном, слова якого, здавалось, спроможні розбивати скали. Художню цінність Франка румунський

критик сприймає із спогадів того ж Коцюбинського, який відзначав: босим у своїй убогій хатині він, наче апостол, плів невід і писав поему *Мойсей*. «Не відомо мені, – зізнавався Коцюбинський, – спіймав він тим неведом риби чи ні, але знаю, що його поема ополонила моє серце». Оцінюючи поему «сповнену глибокої віри (Франка – *I.P.*) в народ, в його силу створити нове життя і нове суспільство, яку повним правом можна уважати вершиною поетичної його творчості», Джентеміров посилається на Максима Рильського, який відзначав, що поет «вирізьбив поему з тим же запалом і геніальністю, як і видатний Мікеланджело одноіменну свою скульптуру». «Наслідуючи твердження Рильського, – пише Джентеміров, – можна б додати, що архітектура поеми відзначається такою величчю, яка викликає в душі приголомшуюче почуття, яке можна відчутти тільки перед неоссяжністю». Поему *Смерть Каїна*, «побудовану поєднанням біблійної повісті і суспільної дійсності», Джентеміров вважає близькою до візії Олександра Блока. «Наскільки всесторонньою є поетична особистість Франка, – акцентує Джентеміров, – можемо відчутти лише тоді, коли поряд з поемами, читаємо і його сонети, сповнені емоційності й сугестивної сили». «У поетичних циклах Франка, – відзначає Джентеміров, – різними способами виражено такі фундаментальні ідеї, як любов до батьківщини, віру в невичерпні сили і можливість свого народу, прагнення нового кращого життя».

Цікаво підсумовує Джентеміров індивідуальність мистецької сутності Івана Франка: «Ерудований і одночасно ніжний, нагадуючи Валерія Брюсова, закоханий у свою батьківщину, як Сергій Єсенін, завзятий і непохитний, як Маяковський, візіонер і освічений, як Олександр Блок, Франко, безперечно, – це комплекс геніальності і простоти. Ерудичія одних поетів відсторонила від дійсності і замкнула їх у слонову вежу (...), іншим допомогла побачити дійсність у справжньому світлі, боротися за її перетворення. Одним з таких поетів був Іван Франко».

Важливим аспектом сприйняття в Румунії мистецької сутності Івана Франка є питання про його приналежність до літературної течії, в розробці якого небагате румунське франкознавство поодинокими авторами трохи випередило материкове українське. У виясненні цього питання, в статтях, приурочених до відзначення 1956 р. в нас столітнього ювілею від народження Івана Франка, поряд з написаними в тогочасному дусі появилось і, щоправда, небагато статей, в яких наявний правильний підхід. До першої категорії належать статті вузівських бухарестських викладачів-русистів (бухарестська україніка тоді ще не заявила про себе в літературознавстві), статті, написані

2016-й – рік Івана Франка

згідно з тодішньою радянською інтерпретацією Франка. Так, наприклад, на початку зрезюмованого огляду всієї його творчості Франка-«чільного представника на всесвітній шкалі цінностей» представлено літераторкою Бухарестського університету Тамарою Ґане у статті *Mesajul unui luptător revoluționar*¹¹ (*Меседж борця-революціонера*) як «одного з ініціаторів критичного реалізму» (Курсив наш, як і всі наступні – *I.P.*) в українській літературі продовжувача демократично-революційних традицій великого свого попередника Тараса Шевченка, одночасно, поряд з М. Коцюбинським, Лесею Українкою та П. Мирним, і як «провідника нового, пролетарського мистецтва – літератури соціалістичного реалізму». Тотожний погляд Тамари Ґане наявний і в її статті *Un remarcabil dramaturg*¹² (*Видатний драматург*): «пізнання і визнання українського драматурга Івана Франка на шкалі консакрованих всесвітніх цінностей привело б (...) до відзначення показового моменту в еволюції (драматичного) жанру по шляху до реалізму, в якому психологічний і соціальний плани органічно взаємодоповнюються». «Франко (...) проходить висхідну лінію від критичного реалізму (...) до соціалістичного реалізму, вживаного сучасними драматургами радянської України».

Набагато детальніше, але так само лише крізь тематично-соціальну призму, проаналізовано колегою Тамари Ґане, авторитетною літераторкою-русисткою Татяною Ніколеску творчість Івана Франка в її статті *100 de ani de la nașterea lui Ivan Franko*¹³ (*100 років від народження Івана Франка*). Тодішній румунський читач міг був дізнатися про те, що Іван Франко, поряд з плеядою кінця XIX ст. – Т. Шевченком, Лесею Українкою, Марком Вовчком, П. Мирним, П. Грабовським, М. Коцюбинським – належав до «реалістичних письменників автентичного й вимогливого таланту» і, між іншими багатьма доробками, «залишив цінні студії про українську літературу та про пірнання реалізму». У статті Татяни Ніколеску виявлені тільки соціальні (не і художні) аспекти сутності Франка: його зв'язки ще із студентства з революційно-демократичними колами, виховання «прогресивною російською літературою на чолі з Гоголем, Чернишевським, Некрасовим, Тургенєвим, Салтиковим-Щедріним» зробило з нього «гідного наслідника своїх вчителів по шляху до реалізму і дієвого мистецтва», письменника-громадянина, революційного борця «за суспільні ідеали», вся його багата й різноманітна творчість, «як підкреслював Коцюбинський», сконцентрована над однією головною темою – боротьба між працею і капіталом.

Ніде правди діти, в окресленні Франкової художньої сутності Татяна Ніколеску виявляє, так би мовити, «неноміналізовано» і визначальну її рису: «Суворі школа життя надала Франковому стилю ноту стриманості/

урівноваженості та простоти, завдяки яким повсякденні драми зображені ним особливо сильно й емоційно».

У приурочених до Франкового 100-річного ювілею статтях румунських літературознавців наявні подібні до вищезказаних істинні пунктири письменникової сутності, але і дещо інше, правдоподібніше. Так, наприклад, Паул Діаконеску в рецензії *Sub semnul unei mari tradiții*¹⁴ (*Під знаком великої традиції*) на збірку румунських перекладів Франкових оповідань (*Povestiri*, 1956) відзначає, що «написання його творів сама суспільна дійсність підказала». Його оповідання «піднімають численні питання, розкривають сповнене трагедій життя простої людини, і на все автор прагне дати відповіді (...) «полемічним чи публіцистичним стилем». Визначену Паулом Діаконеску ознаку трагедійності Франкових оповідань відзначає у своїй статті *Ivan Franko*¹⁵ (*Іван Франко*) і Аурел Мартін: «Реалії об'єктивної дійсності своїми найхарактернішими і найхвилюючішими аспектами шалено вибухають в його монументальній творчості (...) створеної митцем, наділений передовою свідомістю і особливо рецептивним оком». «Хто прочитав недавно появлений у перекладі том *Povestiri (Оповідання)*, безперечно, потрясаюче пережив зображені трагічні події». Підкреслені курсивом оцінки попередніх літературознавців названі своїм ім'ям в рецензії Е. Тудора на ту ж збірку румунських перекладів: «Оповідання даного тома, надихані мізерним життям українських селян і робітників, подають нам глибоко реалістичну картину творчості Івана Франка»¹⁶. Приналежність Івана Франка до реалізму недвозначно відзначає М. Крістя у своїй обширній аналітичній статті *Centenarul lui Ivan Franko*¹⁷ (*Сторіччя Івана Франка*): «Будучи переконаним прихильником принципів критичного реалізму, письменник ревню прагнув відобразити в своїй творчості реальні аспекти сучасної його епохи (...) М. Крістя вперше в Румунії виявляє 1956 р., і то лише на основі безпосереднього обізнання з перекладами бориславських оповідань, органічну ознаку мистецької сутності Івана Франка: «У використаному в цих оповіданнях літературному методі сильно відчувається натуралізм Еміля Золя – зображені картини не є статичними, вони вдало викривають звірський характер капіталістичної експлуатації, мерзотні сторони буржуазного суспільства». Запримічене румунським літературознавцем – вповні правильне. Про це зізнався сам Франко в листі до М. І. Павлика (30 липня 1879 р.): «Ви знаєте, що, пишучи що-небудь, я зовсім не хочу творити майстерверків, не дбаю о викінчення форми і т. д. не тому, що се само собою не хороша річ, але тому, що на тепер головне діло в нас сама думка, головне завдання писателя – порушити, зацікавити, втикнути в руку книжку, збудити в голові думку. (Продовження на 8 с.)

2016-й – рік Івана Франка

Перший крок до пізнання в Румунії мистецької сутності Івана Франка (IV)

(Продовження з 7 с.)

З мого погляду я вважаю Флобера, сидячого 20 літ над однією повістю, дурнем або великим самолюбом. Я держусь методи Золя, котрий пише і не перечеркує, але пише аж тоді, коли фраза вповні зложиться в його голові»¹⁸.

Випередженість у питанні окреслення мистецької сутності Івана Франка українського літературознавства румунським літературознавством безперечно: 1956 р. в Румунії визначено натуралізм як органічну складову сутності Франка, про що він сам зізнався, а в Україні на два роки пізніше (1958 р.) натуралізм був таврований як «література імперіалістичної реакції», як зворотна форма декадентства і як «своєрідна форма найогиднішого буржуазного суб'єктивізму»¹⁹. Цей недолік в Україні, здається, не виправлено ні пізніше. У підрозділах І. І. Басса *Іван Франко. Життя й діяльність* та Г. Д. Вєрвеса *Проза Івана Франка з четвертого тома Історії української*

літератури у восьми томах (1969 р.) навіть саме слово *натуралізм* не фігурує. А в Румунії цьому питанню Магдаліна Ласло-Куцюк 1979 р. присвятила окрему студію²⁰ (детальніше про це, може, іншим разом).

«Проблема натуралізму, – відзначає Роман Голод 2012 року у вказаній студії під номером 19 приміток даної статті, – належить до все ще малодосліджених у вітчизняному літературознавстві». Внаслідок, мабуть, непогасимої «жадоби» до цього питання, на основі праць М. Ткачука (*Концепт натуралізму і художні шукання в «Бориславських оповіданнях» Івана Франка*), Магдаліни Ласло-Куцюк, І. Денисюка (*Розвиток української малої прози XIX – початку XX століття*), Л. Безглуздового (*Спостереження над поетикою оповідання І. Франка «На роботі»*) і ін., в 2016 р в Україні появилася всеохоплююча студія *Поетика натуралізму в художній прозі І. Франка*²¹.

(Далі буде)

Примітки

1 Eusebiu Camilar, *Cântărețul făclilor libere*, «Gazeta literară», nr. 50, 1956.

2 Eusebiu Camilar, *Ivan Franko*, «Analele Academiei Republicii Populare Române», vol. VI, 1956, pp. 499-509.

3 *Simpozion omagial: Ivan Franko (1856-1916). 150 de ani de la naștere* (Facultatea de Limbi și literatură Străine a Universității din București, 8-9 decembrie 2006). Antologare, versiuni românești și, respectiv, ucrainene ale comunicărilor științifice, traduceri, prefață, note și comentarii de profesorul universitar dr. Ioan Rebușarșă // *Ювілейний симпозіум «Іван Франко» (1856-1916). 150 років від дня народження* (Факультет іноземних мов та літератур Бухарестського університету, 8-9 грудня 2006 р.). Упорядкування, румунські та, відповідно, українські версії наукових доповідей, переклади, передмова, примітки та коментарі університетського професора д-ра Івана Ребушарша, Видавництво «RCR Editorial», Бухарест, 2008.

4 Іван Ребушарша, *Поява в Бухаресті франківського збірника: свіжі враження* [Інтерв'ю з: Надзвичайним і Повноважним Послом України в Румунії Маркіяном Куликом; завідувачим кафедрою слов'янських мов Факультету іноземних мов та літератур д-ром Константіном Джамбашу; професором д-ром кафедри

французької філології того ж факультету, ректором Бухарестського університету Іоаном Пинзару; літературознавцем-компаративістом кафедри англійської філології і провідним румунським літературним критиком, професором д-ром Марією-Анною Тупан] // «Наш голос», № 170-171 (серпень-вересень), 2008, с. 12-15; Іван Кідешук, *Бухарестський ювілейний франківський збірник* // «Наш голос», № 172, 2008, с. 22-23.

5 Володимир Антофійчук, *Іван Франко в Румунії* // «Буковинський журнал», Чернівці, № 1-2, 2009, с. 308-311; Лідія Вербицька, *Ювілейний симпозіум «Іван Франко» (1856-1916). 150 років від дня народження*, Бухарест: RCR Editorial, 2008 // «Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. інф. технолог.». 2010. Вип. 5. С. 262-264.

6 M.Cristea, *Centenarul Ivan Franko*, «Veac nou», nr. 32, 10 august 1956.

7 Dumitru Popescu, *Decada literaturii și artei ucrainene*, «Contemporanul», nr. 35, 31 august 1956.

8 Aurel Martin, *Ivan Franko*, idem.

9 Dumitru Corbea, *Cântărețul nemuritor al Ucrainei*, «Veac nou», nr. 10, i martie 1956.

10 M.Djentemirov, *Cântărețul năzuințelor poporului său*, «Veac nou», nr. 33, 17 august 1956, p. 2.

11 Tamara Gane, *Mesajul unui luptător*

revoluționar, «Veac nou», nr. 33, 17 august 1956, p.2.

12 Tamara Gane, *Un remarcabil dramaturg*, «Teatrul», nr. 3, 1956, p. 92-94.

13 Tatiana Nicolescu, *100 de ani de la nașterea lui Ivan Franko*, «Gazeta literară», nr. 35, 30 august 1956, p.6.

14 Paul Diaconescu, *Sub semnul unei mari tradiții*, «Veac nou», 17 august 1956, p. 2.

15 Aurel Martin, *Ivan Franko*, «Contemporanul», nr. 35, 31 august 1956.

16 E.Tudor, *I.Franko: Povestiri* (Ed. «Cartea Rusă», 1956), «Viața românească», anul IX, 1956, octombrie, p.226-229.

17 M.Cristea, *Centenarul lui Ivan Franko*, «Veac nou», 10 august 1956, p. 2.

18 Іван Франко, *Зібрання творів: у 50 томах*. Київ, 1976-1986. Том 48, с. 199-200.

19 І.Стебун, *Питання реалізму в естетиці Івана Франка*, Київ, 1958, с. 123. Детальніше про це див.: Роман Голод, *Натуралізм* // «Диво», 4, 2012, с. 50-56.

20 Магдаліна Ласло-Куцюк, *Іван Франко і Еміль Золя* // Магдаліна Ласло-Куцюк, *Велика традиція*. Українська класична література в порівняльному висвітленні, Видавництво «Критеріон», Бухарест, 1979, с. 188-210.

21 2012 ОУНБ імені І.Франка: <http://lib.if.ua/franko/1313654799.html>

2016-й – рік Івана Франка

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

«ЛЕГЕНДА ПРО ПІЛАТА» ІВАНА ФРАНКА: ТЕКСТ І КОНТЕКСТ

(Продовження з № 269)

Українські версії, пов'язані з Понтієм Пілатом, демонструють досить широкий діапазон переосмислення, які так чи інакше обертаються в ідейно-тематичному полі художньої версії І.Франка. Образ прокуратора в них використовується в якості традиційного образ-символу, лаконічні свідчення євангелістів дописуються й продовжуються, при цьому євангельський контекст наповнюється численними соціально-історичними та предметно-побутовими реаліями епохи. Нарешті, в низці інтерпретацій письменники реконструюють внутрішній світ персонажа, зосереджуючи основну увагу на тій жакливій духовній катастрофі, яка сталася в житті Пілата після розп'яття Христа. Так, наприклад, у поемі О.Маковея «Терновий вінок» (1900 р.; перша назва «Пілат») історія Ісуса Христа «переповідається» Понтієм Пілатом, Іродом Антипою і Проклою. Причина такого трактування полягає в тому, що автор концентрує свою увагу на осмисленні справжніх причин, які вплинули на трагічну долю Ісуса. Мова йде, звичайно, не про божественну визначеність долі Месії, а про роль того реального людського світу, заради спасіння якого і прийшов Ісус Христос. А сам же Понтій Пілат причину смерті Ісуса вбачає в сліпій і темній силі, якій поет дає лаконічну, але дуже точну характеристику:

...товпа – звірюка зла:
єї скаженості не сперти;
коли вже крові забагла,
то всяка кара замала,
вона жадає мук і смерті¹⁶.

Трактування новозавітних образів і сюжетів українською літературою ХХ ст. зберігає зв'язок з фольклорною традицією, а також підкреслено орієнтується на попередні загальнокультурні традиції. Ця лінія простежується, передусім, на змістовому рівні, що виявляється в поєднанні євангельського континууму з подіями і процесами ХХ ст. Крім того, позитивним, на нашу думку, є намагання українських письменників не тільки використовувати те, що було зроблено їхніми попередниками, а й, головне, зберегти саму сутність численних традицій. Цілком зрозуміло, що процеси запозичення або творчого переосмислення будь-якої традиції визначаються багатьма факторами суспільного й духовного буття народу.

Змістове поєднання євангельського, фольклорного, літературного та історичного планів дозволяє авторам створювати складні соціокультурні моделі національного буття в усіх його суперечливих виявах. З цього погляду показова поема А. Григоренка «Храм Істини» (1992). Вона складається із трьох частин («Над Біблією», «Суд над Ісусом у Понтія Пілата», «Некрополь катів»), кожна з яких має специфічне смислове звучання і створює в цій тріаді міцні зв'язки між євангельським і реалістичним контекстами. Своєрідний зачин першої частини: «Реальний світ утратив сутність, // На згарищах віків зачох»¹⁷ «визначає» тональність наступних роздумів ліричного героя. Його двійник (пор.: «Брати Карамазови» Ф. Достоєвського, «Похорон» І. Франка, «Чорна людина» С. Єсеніна, «Двійник» О. Блока, «Розмова сердець», «Смерть Гамлета» М. Бажана та ін.) на питання: «Скажи, розважливий двійниче, // За що був скараний Христос?» пропонує своєму «господареві» здійснити своєрідну «світглядну мандрівку» духовною історією людства:

І відповідь двійник лукаво:

– Святе Писаніє читай.

Сиди і думай. Розважайся.

Зіткни всі догми віч-у-віч.

Розборсуй вперто – коли взявся –

Клубок біблейських протиріч.

Тобі ж я не порадинок. Бути

Я хочу далі од гріха¹⁸.

А. Григоренко активно використовує принципи примноження євангельських персонажів, що дозволяє йому надати кожному конкретному вчинку універсального значення і звучання. Їх роль у поемі визначається прагненням автора дати передовсім етичну оцінку і характеристику певним подіям і процесам. Так, наприклад, спираючись на традиції Дантового пекла, А. Григоренко осучаснює його «жителів», серед яких виділяються ті реальні особи, які, на думку автора, стали найбільшими злочинцями в історії людства: «Серед багатьох інших він упізнав: Каїна, що тримав на руках забитого Авеля; Юду Іскаріотського, грізного Нерона, добрий десяток римських імператорів, кількох римських пап («а ці за які гріхи сюди потрапили?»);

(Продовження на 10 с.)

2016-й — рік Івана Франка

«ЛЕГЕНДА ПРО ПІЛАТА» ІВАНА ФРАНКА: ТЕКСТ І КОНТЕКСТ

(Продовження з 9 с.)

Чінгісхана, Тамерлана, Александра Македонського в оточенні свити воєначальників; кривавого конкістадора Франческо Піссаро (цей сидів верхи на коні); штук двадцять Людовиків, Наполеона Бонапарта, Гітлера, Муссоліні; когорту російських царів, починаючи з Іоанна Грозного і кінчаючи Миколою Палкіним, очолював Петро Перший; в оточенні численних фаворитів пишала розкішним бюстом всеєвропейська повія Катерина Друга; у низькому поклоні, з розпущеним волоссям і бородою застиг перед Гришкою Распутінім піп Гапон; і, безперечно ж, в усій «доблесті» було представлено уже наших радянських катів усіх рангів і мастей: серед них Данте упізнав Ульріха, верховного судію Вишинського та їхніх поплічників (вони були одягнені в судейські мантії); стовбичили тут також Молотов, Маленков, Ворошилов і, ясна ж річ, примкнулий до них Шепілов...»¹⁹. В одному з найжахливіших місць пекла «на плечах у товариша Сталіна по коліна у крові»²⁰ стояв Лаврентій Берія. Принцип примноження євангельського Пілата аж ніяк не знімає провини і відповідальності за скоєне із загальновідомого персонажа, бо, як підкреслює поет, в усі історичні епохи в різних народів були ревні прихильники прокуратора.

Найбільш глибоко і всебічно образ римського прокуратора в українській літературі переосмислюється в повісті Наталени Королевої «Що є істина?», яка за своїми змістовими характеристиками зорієнтована на естетично осмислене зруйнування усталених стереотипів інтерпретації євангельських канонів, принципову трансформацію їх ціннісно-поведінкових доміант. Це не повідомлення про життя й діяння Ісуса Христа, а розповідь про його вплив на духовний світ людей, які зіткнулися з ідеями Месії, дослідження їх моральної еволюції під впливом проповідей останнього. Життя Понтія Пілата осмислюється Н. Королевою як шлях поступової відмови персонажа від головних життєвих цінностей і переконань і, як підкреслюється в повісті, основоположною причиною подібної метаморфози є страх. Відмовившись від принципу справедливості (тобто від свого «Я»), Понтій, як з'ясовується пізніше, втрачає сім'ю (відчуження, що наступило між ним і Прокулою після Голгофи, перекреслило гармонію двадцятилітнього подружнього життя), опиняється в абсолютній самотині. Духовна депресія Понтія Пілата досить швидко переростає у фізичну деградацію, тому що після раптового відходу з дому Прокули він усвідомив втрату своєї життєвої основи і суті буття.

Показово, що, за версією Н. Королевої, прокуратор ні на мить не засумнівався в невинності Ісуса: він визнав його

божественне походження, використовуючи як аргументи подібні ситуації з римської міфології; повірив у воскресіння Христа, оскільки йому були знайомі міфи різних народів про вмираючих і воскресючих богів і т. ін. Уводячи у твір даний мотив, письменниця суттєво посилює думку про безумовну провинувості персонажа; одночасно навсебічно переконає в тому, що покарання за зраду йде не від зовнішньої сили, а воно в душі самого Пілата. Саме тому Понтій так болісно переживає скоєне ним. На перший погляд, письменниця створює ситуацію, яка виключає подальший сюжетний розвиток за участю прокуратора. Однак потім розповідь про Пілата перетинається із середньовічними легендами про долю Марії Магдалини і особливо з легендами про Грааль. Якщо численні середньовічні легенди акцентували повне відчуження прокуратора від світу людей і природи після Голгофи, то письменниця моделює принципово оригінальну для світової літератури ситуацію, яка теж має певну легендарну основу. Вселюдська любов і милосердя до Ісуса Христа прощають Понтію Пілату його провину, бо його моральні страждання трактуються в повісті як еквівалент каяття. Як бачимо, трактування письменницею образу Пілата, в якому цілком очевидна гуманізація як власне євангельського персонажа, так і його легендарних версій, менш за все зорієнтоване на спрощено-звинувачувальну розробку його характерологічних антиномій. Навпаки, тактовне проникнення в глибини людської індивідуальності Понтія Пілата дозволило їй створити трагічний портрет неординарної особистості, яка в ситуації екзистенційного вибору не знайшла в собі сил захистити свої переконання, а потім, після болісного прозріння, знову відновила зруйновані зв'язки із світом людей.

З погляду відзначених вище тенденцій показово виглядає повість В. Ілляшенка «Антихрист», яка репрезентує незвичайний для української літератури варіант трансформації кількох загальнокультурних традицій, досить переконливо поєднаних і підпорядкованих загальній концепції твору. Трактування у ній образу Понтія Пілата дещо перегукується з характеристиками, які розробляються в романі М. О. Сільви «І став той камінь Христом». В обох творах підкреслюється, що прокуратор, крім правителя Юдеї, був також актором, причому він отримував духовне задоволення саме від цього. Найважливіше те, що він прагнув слави не як представник Риму, а як актор. Початкові характеристики римського прокуратора вирізняються простотою і категоричністю. Така авторська настанова дозволяє зосередити увагу на надзвичайно складних аспектах модельованого в повісті універсуму. Так, наприклад, В. Ілляшенко, посилюючи на свідчення Йосифа Флавія, підкреслює: «Понтій Пілат

2016-й — рік Івана Франка

був людиною низького походження, але високих запитів, невинувато великих претензій. За зовнішністю він і справді міг бути володарем і повелителем, людиною, яка вирішує чужі долі чи визначає події, але плебейство, простолюдинство не пускали його в лави сильних світу. Тому Понтій Пілат вирішив бути на сцені царем і богом. Благо, м'язів і сили вистачало, левиного реву було достатньо, чоловіча плоть буяла. Але для того, щоб ревіти, великого розуму не треба»²¹. Цей та інші перегуки свідчать про певну традицію використання деталей, які отримали в загальнокультурній традиції цілком усталене символічне звучання і значення.

Покажемо є те, що реконструйована В. Ілляшенком історія стосунків Понтія Пілата і Клавдії Прокули справді оригінальна. Вона не повторює, на наш погляд, жодної із версій, що розроблялися у світовій літературі. По-перше, саме легковажній Клавдії Прокулі належить у повісті ініціатива вибору чоловіка. По-друге, завдяки Клавдії Понтій став прокуратором Юдеї, бо вона попросила імператора Тіберія зробити її чоловіка повелителем римської провінції. У контексті повісті ця частина розповіді про євангельських персонажів має експозиційний характер, оскільки їхня подальша доля визначається авторською реплікою: «І так полетіли вони назустріч подіям, що стали в історії людства однією з найвеличніших трагедій, якщо не найвеличнішою»²². З цього погляду минуле персонажів, їхні вади є тією вихідною характеристикою, яка покликана переконливо мотивувати головну роль, яку вони змушені будуть відіграти в історії людства.

Для розуміння концепції повісті характерним є й те, що Пілат, уперше побачивши Ісуса, так і не зрозумів через свою обмеженість, хто стоїть перед ним на допиті (пор., наприклад, відповідний епізод у «Пілаті» Ф. Дюрренматта). Водночас автор підкреслює, що Пілат, піддаючись вимогам натовпу, «неохоче і з обуренням виголосив фатальне: «Ти повинен йти на хрест», і віддав Христа на розп'яття»²³. Саме тому, як підкреслюється в повісті, «коли криваві сліди ніг Назарянина підійшли до мозаїчної підлоги палацу Ірода до Пілата, прокуратор Юдеї, який багато бачив, хоч і не святий, як відомо, — навіть він не утримався тоді від вигуку, котрим привів у захоплення мільйони віруючих землі і обезсмертив своє ім'я: «Се — людина!»»²⁴. Інакше кажучи, мотиваційні характеристики римського прокуратора підкреслено неоднозначні, що дозволяє авторові уникнути спрощень

Примітки

¹⁶ Маковей О. Терновий вінок: Легенда // Маковей Осип. Твори: У 2 т. — Т.1. К.: Дніпро, 1990. — С. 251.

¹⁷ Григоренко А. Храм Істини // Анатолій Григоренко. Тінь Перуна: Поезії. — К.: Укр. письменник, 1992. — С. 8.

¹⁸ Там само, с. 9.

¹⁹ Там само, с. 20.

і примітивізації євангельської колізії. Ця неоднозначність переноситься також і на дружину Понтія Пілата.

Повість містить лаконічне продовження історії Пілата, в якому повідомляється про долю прокуратора та його дружини: «Після смерті Ісуса Понтій Пілат незабаром був позбавлений прокуратури (36-й рік нової ери). Того літа старий імператор Тіберій, похмурий і підозріливий, жив на острові Капрі, ховаючи від людей своє вражене проказою обличчя, і отут-то він, потураючи своїм хворобам (і мстивості також), пригадав Пілату вкрадену Клавдію. Ну, а чернь підлила олії у вогонь, волаючи, що Пілат — не друг кесарю, що Пілат — ворог кесарю, і про те знає вся Кесарія, то не під ним Юдеї ходити. І закримив Пілат у заслання, де, розчавлений багатьма нещастями, наклав на себе руки. Тепер уже небагато хто й знає про його останні дні, про мовчазну спокоту гріхів, але розповідають, що серед багатьох спроб обілитися була й спроба вмерти на хресті. Він сам неначебто й змайстрував його і виніс у потаємне, невидиме людському оку місце, де й прибив цяхом свою ліву руку до перекладини, але на більше його не вистачило. Боляче дуже! Так і лишився шрам на долоні, як і те, ким був і лишився п'ятий прокуратор Юдеї в її історії. Невдовзі Клавдію відвідало потрясіння від смерті його, а згодом і розкаяння. Запізнило, правда, та досить таки трагічно: Клавдія відійшла від нормальності, стала несповна розуму. А далі пішло-поїхало. Їй привиділася зустріч з матір'ю Ісуса, а потім і найголовніше: Клавдія оголосила себе нареченою Христа» [7, с. 52]. Як бачимо, таке тлумачення справді незвичайне, воно надає характеристикам загальновідомих персонажів додаткової глибини та антиномічної напруги.

Отже, утверджена на основі загальновідомого сюжету думка І. Франка про неминучість покарання за сподіяне зло, надто ж, коли йдеться про звершення несправедливого суду над невинною людиною, реалізовувалася тією чи іншою мірою у своєрідних художніх версіях українських письменників різних культурно-історичних епох. Тема євангельського персонажа, що свій злочин перекладає на інших, мотив множинності зла, спричиненого поведінкою п'ятого прокуратора Юдеї, актуалізується проблемами ХХ — початку ХХІ ст., епохою дуже нестабільною й суперечливою в політичному й морально-етичному плані, бо, на жаль, як писав А. Григоренко,

В цім світі кермачі — Пілати,
Ісусам — місце на хрестах²⁵.

²⁰ Там само, с. 21.

²¹ Ілляшенко В. Антихрист: Повість-легенда / Василь Ілляшенко // Київ. — 2000. — № 3-4. — С. 37.

²² Там само.

²³ Там само, с. 47.

²⁴ Там само, с. 48.

²⁵ Григоренко А. Храм Істини // Анатолій Григоренко. Тінь Перуна: Поезії. — К.: Укр. письменник, 1992. — С. 10

Михайло ТРАЙСТА

Є ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКУ У СІГЕТІ..

(Продовження з № 269)

Спектакль, присвячений життю і творчості Тараса Шевченка

Урочистий день відкриття пам'ятника-погруддя Тарасу Шевченку закінчився спектаклем, присвяченим українському пророку, ведучим якого був не хто інший, як відомий громадський діяч, співак і публіцист Володимир Гонський.

На сцені залу музичної школи ім. Джордже Енеску виступали: народний ансамбль танцю «Смеречина» з міста Вижниця, вихованці Буковинського центру мистецтв, народний аматорський оркестр, солістка Ольга Дроняк з Вижниці, відома бандуристка Юлія Бойко, хор «Ронянські голоси», а також з вітальними промовами виступили представники різних організацій України та української діаспори.

Мирослав Скумачук: «Мараморощина є центром і серцем української громади...»

«Слава Ісусу Христу, доброго дня!

Дорога українська громадо, Шановний пане міністре!

Перш за все хочу подякувати голові Союзу українців Румунії та голові Марамороської повітової організації. Справді, задум поставити пам'ятник був спонтанним. Ми з паном Мирославом Петрецьким проходили повз Центральний парк міста, що навпроти ліцею ім. Тараса Шевченка, і пан голова каже мені: «Ось в парку стоять пам'ятники різних письменників,

але, на жаль, немає пам'ятника Шевченку», а я тоді йому відповів: «Якщо нема, то буде!» І насправді це сповнилось сьогодні, і тільки завдяки Божому благословенню, наша заслуга у цьому мінімальна. Перш за все я дуже приємно був сьогодні вражений і хочу подякувати за ту нагороду достойну, справді високу нагороду, яку я отримав. Дякую вам пане Михайле Ратушний, голово УВКР.

Всі заходи, які проводить СУР, є неоціненними. 25-26 листопада на запрошення голови СУР я відвідав місто Бухарест і справді побачив дуже багато такого, чого ми на Україні не робимо. Тут видається багато прекрасних книг, журналів і газет українською мовою, а діти навчаються в школах української мови. Мараморощина є центром і серцем української громади. Хочу вам побажати добра, миру, злагоди, Божого благословення і мирного неба нам над головою!»

Михайло Семенюк: «Ми все, чого навчились, навчились від наших дідів і бабусь...»

«Маю честь привітати вас від імені української громади Хорватії.

Нас є дуже мало, приблизно 2000 українців, багато з наших українців погинуло у війні, яка тривала чотири роки, тому хорватська держава дуже цінить українців, ми також встановили три роки тому пам'ятник Тарасу Шевченку на вулиці Українська, на одній з самих кращих вулиць нашого столичного міста Загреб. Біля пам'ятника відбуваються різні концерти і заходи. В Хорватії ніколи не було української мови в школах. Ми все, чого навчились, навчились від наших дідів і бабусь, тому вітаю вас з нагоди такого великого свята і бажаю вам багато успіхів!»

Богдан Біловицький: «У Франції є три пам'ятники Тарасові Шевченку, але жодного не відкривали так величаво, як оцей на румунській землі...»

Як голові об'єднаних українців Франції мені випала шана передати вам найщиріші вітання. Ми тут присутні на запрошення СУР. Ця зустріч для нас – велика подія, яка нам дає можливість познайомитись з іншими українськими європейськими організаціями,

яких ми сердечно вітаємо, не забуваючи організацію Україна-Світ. Організація об'єднаних українців Франції заснована в 1949 році, і на сьогоднішній день працює переважно, організовуючи політичні маніфестації проти російського агресора. Ми висилаємо багато

відкритих листів політичним французьким особам і протестуємо без перерви, але також звертаємо особливу увагу на виховання української молоді, організовуючи виховні відпочинкові табори. Сьогодні з великим хвилюванням ми брали участь у відкритті пам'ятника нашого українського генія і пророка Тараса Шевченка. У Франції є три пам'ятники Тарасові Шевченку, але запевняємо вас, що жодного не відкривали так величаво, як оцей на румунській землі.»

Валентин Сперкач: «Українці, куди попадали, перш за все робили церкву, а потім пам'ятник Шевченку...»

Як кожен з вас, я дуже хвилююсь сьогодні, це звісно не звичайний день, я хотів би вам передати великі вітання від Івана Федоровича Драча, керівника товариства Україна-Світ, який займається зв'язками з українцями, що проживають за межами України. Іван Федорович теж хотів приїхати, але, на превеликий жаль, прихворів, я сподіваюсь, що ми ще не один раз будемо тут на цій сцені.

Коли я робив фільм про Шевченка, зрозумів, що це дуже відповідальна місія, бо як робити фільм про поета, коли і як народжуються такі слова, які є в нього: «Доле, де ти, доле, де ти? / Нема ніякої! / Коли доброї жаль, Боже, / То дай злої! злої!! // Не дай спати ходячому, / Серцем замирати / І гнилою колодою / По світу валяться». Так, Тарас Шевченко

був таким, він мріяв повернутися на Україну, як знаєте, він жив у Росії, і всі його намагання і спроби перетнути оцю межу, яку росіяни поставили йому, були марними, кожного разу його завертали в Росію. Так було і з Довженком Олександром, і з багатьма.

Я сам режисер документального кіно, багато років працював, і в мене є фільми, які є для мене дуже дорогі, як той, що знятий на Кубані – фільм про кубанських козаків. Я думаю, це унікальний за документами матеріал, тому що цей фільм розказує насправді хто живе на Кубані, в отих станицях, а колись це були курені, 49 куренів Запорізької Січі. Вони там зупинились і цариця дала їм грамоту на довічне володіння тою землею. Але потім росіяни, як вони завжди роблять, все це переграли, обєднали запорожців з дончанами і зробили кубанське військо, а документ той зник, і коли ми робили цей фільм там, в степах таврійських, хлопці за моїм проханням відбили грамоту цариці, яка давала права козакам на довічне володіння цією землею, щоб хоч нагадувало воно нам, як все сталося...

Мене козацька тема дуже цікавила, і так сталося, що міжнародне козацтво профінансувало фільм про задунайських козаків. Колись одна частина козаків пішла на Кубань, а інша – в гирло Дунаю. І мене дуже зацікавило, чи є козаки, чи збереглося українство там, в гирлі Дунаю. І от ми прийшли до Добруджі, я побачив, що стоїть пам'ятник там, де була остання

січ в історії запорізького козацтва. 7000 козаків приплило в гирло Дунаю, вони знали ці місця, бо тут ховалися, коли йшли на Стамбул. І от ми приїхали, і дуже вдячні СУР, який допоміг нам в цій роботі.

(Продовження на 14 с.)
(Фото Терезії Шендрю)

Є ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКУ У СІГЕТІ...

(Продовження з 13 с.)

Українці, де проживали, куди попадали, перш за все робили церкву, а потім пам'ятник Шевченку. І в мене в хаті, у мого діда Василя і баби Василини завжди були вечори, коли ми читали. Та що говорити, і сьогодні, коли мені важко на душі, то витягаю «Кобзар», прочитаю, і воно якось мене наповнює.

На кінець хочу подарувати Миколі Мирославові Петрецькому, чоловіку, в якого я свято вірю, фільм «Тарас», у якому брали участь такі люди, як Сергій Бондарчук і Богдан Ступка, а музику написав Євген Станкович».

Дружня розмова зі скульптором Тарасом Довбенюком

Михайло Трайста: Тарас Довбенюк робить пам'ятники Тарасові Шевченку. Розкажіть, будь ласка, про вас і вашу творчість.

Тарас Довбенюк: Мені зараз 32 роки, моя перша освіта не була пов'язана зі скульптурою і мистецтвом, зараз я цього довчаюся, тому що хочу мати і другу освіту. Скульптурою віддавна займається мій батько, йому 56 років, а скульптурою займається вже десь 25-26 років. Він закінчив Київську академію ще під час СРСР, тоді було всього дві такі академії на весь Радянський Союз, і в більшості він мене вчив. Хочу мати освіту для того, щоб міг людям показати, а фактично всього навчив мене батько.

М.Т.: Скільки робіт начислює ваш доробок?

Т.Д.: В нашому з батьком доробку вже понад 500 пам'ятників, а робіт релігійних я навіть і не рахую, в принципі, тому, що то робиться по формі, тому однакових робіт не рахую, а тільки різні роботи і меморіальні дошки.

М.Т.: Скільки пам'ятників Шевченку ви зробили.

Т.Д.: Шевченку зробили понад 30 пам'ятників, як для України, так і для різних держав: Італії, Австрії і ось тепер для Румунії.

М.Т.: Які пам'ятники замовляють у вас найчастіше?

Т.Д.: Найчастіше замовляють пам'ятники Матері Божої західноукраїнської. Люди просять: «зробіть саме західноукраїнську Матір Божу, бо в нас таку

зробити не можна», бо там в Польщі, Італії та Австрії є свої, а вони хочуть наших.

М.Т.: Наскільки важкий процес народження пам'ятника?

Т.Д.: Пам'ятник спочатку народжується в голові – це ідея! Потім робиться маленький ескіз (але не малюнок), який вимірюється і переноситься на велику роботу, щоб була пропорція, щоб все збереглося. Ця робота триває десь тиждень, а потім накладається глина, це самий важкий процес, бо все це треба зліпити, а це можна мати настрої, відразу вгадати – і піде, а можна і не мати настрою, і за пару днів не вийде тобі одне вухо, чи рука. Тоді ми нібито забуваємо трішки про роботу, а потім повертаємось і, якщо виходить, ліпимо далі, але так, щоб та глина не переросла, бо можуть піти тріщини, і тоді всьому кінець. Коли бачимо, що робота вдала, скоро закидаємо її гіпсом і робимо з того форму, тоді вже можна й не спішити. Потім потихенько виймається глина з гіпсу і робиться фактично пам'ятник, його можна перенести і в камінь, і в бронзу. Але воно не виходить відразу все так гладко і рівно, його треба підшліфувати, підмальовувати, підправляти, ну, ще є досить роботи.

М.Т.: Розкажіть нам про пам'ятник, який ми сьогодні відкрили.

Т.Д.: Цей пам'ятник ми робили, напевно, десь місяців чотири, працювали над відливом, шліфували, затирали, потім знову шліфували. Коли пам'ятник готовий, форма розбивається, бо вона не витримує, щоб в ній зробити інший пам'ятник, так що двох однакових пам'ятників не існує.

Вагу пам'ятника ми не вимірювали, бо не маємо такого апарата, ані такої ваги, щоб виміряти, але мені, на око, здається, що він буде мати десь 700-800 кг, і це завдяки тому, що ми зробили всередині порожнину, аби він був транспортабельним, бо інакше він міг важити 3-4 тонни.

Коли Ярослав Скумачук сказав нам, що це пам'ятник для Румунії, то ми зробили його безплатно, він купив тільки матеріали, а ми за роботу не вимагали нічого.

М.Т.: Тарасе, щиро дякую вам від імені всіх українців Румунії за ваш труд, а також і за нашу дружню розмову.

Маріанна-Наталія БОДНАРУК

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА БУХАРЕСТУ ВШАНУВАЛА ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ В УКРАЇНІ

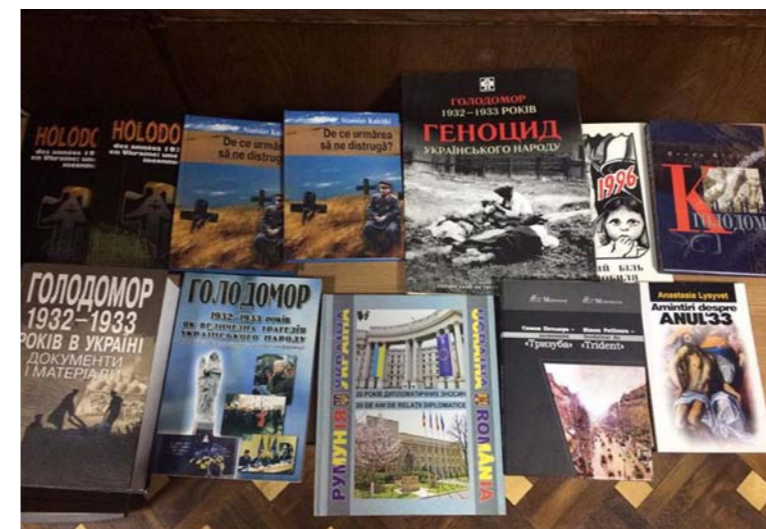

26 листопада 2016 року Посольство України в Румунії, Бухарестська філія СУР та українці Бухареста відзначили День пам'яті жертв голодомору. Отець Дмитро Колотило, настоятель Української православної парафії церкви Св. Петра Могили, відслужив панахиду за жертвами голодоморів 1921-1922, 1932-1933, 1946-1947 років в Україні, служба відбулася у монастирі Кашин міста Бухареста.

Тимчасовий повірений у справах України в Румунії Євген Левицький звернувся до присутніх з короткою промовою, під час якої наголосив на тому, що «голодомор – це гено-

цид української нації, який був штучно створений керівництвом Радянського Союзу з метою упокорення українців та недопущення побудови самостійної та вільної України».

Після панахиди відбулась тематична конференція з ушанування пам'яті жертв голодоморів в Україні, проведена Бухарестською організацією СУР разом з Посольством України. Під час конференції виступили голова Бухарестської організації СУР Ярослава Колотило, представники Посольства України в Румунії Євген Левицький та Олена Кузьменчук, головний редактор часопису СУР

«Curierul ucrainean» Іван Робчук та аспірант Бухарестського університету Йонуц Муту. Під час конференції Тимчасовий повірений у справах України в Румунії Євген Левицький закликав українську громаду Румунії приєднатися до всеукраїнської акції «Запали свічку». Наприкінці конференції всі присутні запалили свічки і вшанували хвилиною мовчання пам'ять жертв Голодомору в Україні.

Також у приміщенні Бухарестської організації була влаштована виставка книг та фотографій на тему трагедії Голодомору в Україні.

(Фото Ярослави КОЛОТИЛО)

Іван Кідешук

«БИТВА» – ЗАПОВІДЬ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

(БИТВА ПРОТИ ПРИРОДИ, ЧИ БИТВА ПРОТИ САМИХ СЕБЕ?!)

«Буковинські Карпати(...)

Різко сформовані, вганяються під небеса, стоять так нерухомо тисячі літ, кепкують собі з кожної зміни, що перед їх очима відбувається, розкошують у власній красі, свідомі своєї довічної тривкості. (...)

Столітні оберігали їх досі своїми об'ємистими раменами, від усього – але відтепер?!(...)

Чи не простягнулася б теж і за ними, коли б стояла якраз у самій найгордішій красі, розкошуючи в пишноті, узнаючи над собою лиш небеса, – тота сама убійча рука?!

О. Кобилянська, «Битва»

Перед нами розгортається картина вічної краси і милості Буковинських Карпат, куток раю, описом якого відкриває Ольга Кобилянська свій шедевр «Битва», кадр-святиня, про який «Гірська орлиця» свідчить за 8-им псалмом Давида, що Господь сотворив Своєю Величчю світ – землю і небо, місяць і зорі, та возвисив чоловіка з любові й довіря у Нього: 6. «...славою й честю увінчав його. 7. Поставив його володарем над творами рук твоїх, усе підбив йому під ноги: 8. вівцю й всю скотину, та ще й дикого звіра, 9. Птицю небесну й рибу в морі, і все, що морськими стежками ходить». Отже, нагородив людину господарювати над природою, щоб забезпечила вона своє існування у любові і повазі до всього та не зазіхала на красу й вічність світу небесного і земного своєю необачністю та нахабністю, за що і засуджує письменниця людину, що винищує божественну красу наших гір та правічних лісів.

Інтенсивно лірико-драматичний твір «Битва», хоч написаний у Чернівцях (1895), проте нагадує трагедію столітніх лісів Молдовиці, яка відкрила в душі авторки жагучу рану на ціле життя. Відомо, що Ольга Кобилянська ще з малих літ закохалася в природу, гори та ліси, між яких вона народилася в Ґура-Ґуморі і зросла в у Кимпулунзі, мандрувала сусідніми околицями наших гір, вважаючись справжньою донькою природи як Мавка-фея, героїня «Лісової пісні» Лесі Українки, класика української літератури, шанувальниці творчості Кобилянської і її кращої подруги, яка 1901 року прибуває в гості до Чернівців, і обі письменниці їдуть в гостинний Кимпулунг, щоб відвідати Рунг, Магуру і, можливо, Рареу, але через негоду поетеса глядить на гірський краєвид з вікна і повертається сумною в Україну (див. Іван Ковач,

«Сміються, плачуть солов'ї», Т. 2, 2014, «Подорож Лесі Українки по Буковині», сс. 89-92). Природу треба любити й поважати, як Мавка, що сварила Лукаша за зрізану гілку для сопілки, на якій пізніше він так чудово вигравав, чаруючи її. Та ж героїня протиставиться бажанню людей побудувати хатину в лісі, щоб не нищити живий світ лісу, з яким людині треба співжити мирно, в любові.

Можемо уявити собі, яку драму-трагедію вчинили австрійці в Молдовиці, де щоденно стиналось по сімсот смерек, – це нещастя, що впливало не тільки на лісовий світ, але й загрожувало людям. Це ж розп'яття лісу та гір, жажлива битва людини проти мирної природи, як свідчить шедевр поезії в прозі «Битва»: «Довгий тяжкий час – столітні полягли. Прості повбивані лежали умощені у власній зелені.

Пняки, що по них осталися, і валкувате, аж наверх землі вибуяле коріння сторчали з моху покалічені.

Ще лежали столітні на горах, однак - не поодинокі. Гори були обсіяні їх трупами направо й ліво. Лежали й скісно, поперек і рівно. Густо одні коло одних, голова об голову, групами або одне верх другого, або - як котре впало.

Здалека робив їх вид враження скошеного лісу!

Гори, з котрих майже до наготи здерто їх стрій, що був зимою й літом віками незмінний у своїй свіжій красі, сторчали тепер, посоромлені, до небес...» (там же, с. 223).

Запримічуємо, що письменниця, наскільки широко любила природу-матінку, настільки шанувала і гідність свого роду, що вважав природу святинею, від якої залежало його життя і добробут. Своім твором «Битва» Ольга Кобилянська виступає на захист природи і тим самим на захист всього людства, бо природу треба зберігати як першу необхідну умову існування людини на Землі. З цієї точки зору твір О. Кобилянської – надто актуальний, бо сьогодні вирубуються ліси у Румунії та в Україні астрономічною кількістю, дерево розвозиться Європейським Союзом та світом, а спустошені наші гори та ліси загрожують життю людей повеннями, спекою та бурями. Коли люди навчаться читати знаки природи, поважати й зберігати її, тоді уникатимуть нещастя, спричинених порушенням природної рівноваги через нахабність, що нехтує законом любові до Бога і Його творіння на користь химерної грошової імперії, яка володіє людством і бушує навіть місцевими

війнами, випробовуваннями модерної зброї, злобою, загрожуючи світу катастрофою.

Саме в контекст любові до природи і людей О. Кобилянська вписувала всю свою творчість як письменниця неперевершеного гуманізму у новітній європейській літературі, як прозаїк-митець підняла прозу на рівень драматичної поезії своїм ліричним «Я» тонкої чутливості, що пересікає її символічно незгасним закликком до людства зберігати гармонію у всьому. Отож, шедевр «Битва» був і залишається тривожним сигналом всіх нас, тому що битва проти природи це – битва проти самих себе. Тому потрібно перенести цю битву із зовні у наше єство проти необачної та згубної свідомості нашої.

Минуло більше століття від покалічення наших гір австрійськими найманцями, і природа майже згоїла рани. Але – неймовірно! – зараз ведеться ще грізніша битва таки наших румунів та гуцулів Молдовиці поблизу Демакуши, коло «Морського ока», де любила бувати письменниця, і скрізь, де бажать австрійські підприємці-велетні Швейгофер, Егер та інші олігархи, що винищують не лише сучаську Буковину, але й інші гірські повіти, і не тільки Румунії, бо гори оголюються і в Україні, Болгарії, Чехії, Словаччині тощо. Зараз у всій Європі страждають люди через зливи, повені та прикру спеку.

Своім унікальним твором Ольга Кобилянська прагне протверезити людей, щоб вони прозріли у їхній моральній і духовній сліпоті. З неповторною майстерністю вона змальовує гірські праліси, попереджуючи, що людина завжди була і буде невід'ємною частиною природи. Недаремно новела «Битва» друкувалась німецькою (1885) та українською (1896) мовами, розраховуючи на широке усвідомлення драми, спричиненої вбивчими руками своїх же побратимів. Методом антитези та уособлення правічної тиші письменниця протиставить нахабну людину, що постійно обмежує, і звужує життєве кільце «тота сама убивча рука», нехтуючи самими небесами, які виколискують споконвіку наш земний рай. Новела О. Кобилянської містить елементи опису природи з найтоншим емоційно-образним навантаженням, з тривожно зростаючою тональністю, які впливають на читача жагучим драматизмом і, певне, психічною розгубленістю, глибокою душевною тривоною, що нуртує довго-предовго у нашому єстві. Пригадуємо, що так відчувала і Леся Українка цей текст, коли відносила «Битву» до «симфонічного жанру з явними структурами ліричного опису та жалібною похоронною музикою тужливого всесвітнього рекієму, в якому ридать споконвічні гори та ліси, земля і небо, свідки людського розгрому лісу, уявний велет, який бореться до кінця свого трагічного існування». Так,

початок битви між найманцями і лісом доводиться завзятим з обох сторін, а реакція лісу здається непоборимою: «З диким криком „гурра“ почали наємники. Вони дерлися з котячою зручністю на першу гору (...). Та ба! вони натрапили на опір. Обманчивий брунатно-зелений мох піддавався під їх грабіжливими руками, і вони ховзалися вдолину. Крем'яниста земля роздроблювалась під їх ногами, і вони ранили собі руки, хапаючись чого-небудь, щоб не ринути вниз. З вириваного при корені вогкого моху вилізли уникаючі світла гідкі комахи і розбігалися їм по руках! Коли розохочені до борби кинулися на якесь спорохнявіле дерево (...) – виховзлося з-під нього сполошене гаддя й розсипалося на них. Деяких наємників, що мали лиш легку обуву, покусали.

Колючі кущі дикої рожі (...), сплетені з другими корчами й нерозривними плющами, повоями й терням, стояли, мов непроходимі стіни» (Там же, с. 220). Тваринний і рослинний світи солідарно чинять завзятий опір, але даремно, бо людей-дикунів не спинити, і під чистим-пречистим небом столітні великани падають, падають підкошені на полі бою: «Гори були обсіяні їх трупами направо й наліво». Правічна краса гір і лісу зникла, всі птахи перестрашені порозлітались бозна-куди. Наслідки цього кульмінаційного моменту руйнування лісу скоро стали видимими, бо життя гинуло кругом: «Молоді соснові деревця, колись майже ясно-зеленої й блискучої барви, були поламані й навіки ушкоджені. Папороть опустила своє зубчасте, тепер півране листя і, позбавлена тіні, в'яла та конала звільна на сонячній жарі.

Високий мох, вирваний, і пошматований, та корінням вивернений до сонця, висох, а тою самою смертю гинула й потоптана трава. Прерізні лісні кущі малини, яловець і інші сильні та відпорні рослини й цвіти, що буяли колись у повній розкоші, прилягли тепер до землі й були майже з корінням повитягані. Поверх усього того котили й волікли тисячами й тисячами великанів!» (Там же, сс. 232-233).

Не важко передбачити, що при розриві цього трофічного ланцюга ждатиме людей, бо весь «апокаліпсис» відчувають сьогодні жителі і Румунії, і всієї Європи. А ліси продовжують вирубувати з кожним днем, збільшуючи загрозу життю на Землі. Саме цих грізних наслідків битви людини проти людини боялася Ольга Кобилянська і стала на захист краси та життя Планети невмирущим шедевром-заповіддю «Битва», настільки актуальним зараз своїми повчальними валентностями шанування природи та нашого власного життя.

Єдину рятівну битву, яку потребує вести людина, це – проти самої себе, своєї злоби. Допоможи, Господи!

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (XXV)

Фольклористика. 7. Результати польових обстежень

(Продовження з № 269)

Польові обстеження, окрім фронтального, так би мовити, «обчисування» фольклорних зон (відмінних одна від іншої певними своєрідностями – репертуарними, стильовими, музикальними, мовно-діалектними і ін.), глибше й детальніше проводяться у найрепрезентативніших з фольклорної точки зору місцевостях. З метою вивчення тяглості уснопетичної традиції в таких місцевостях інколи проводяться через певний період повторні обстеження, своєрідні «перетини» живої усної традиції і аудіо-відеозафіксування до тоді нею успадкованого.

Внаслідок такого поступу, згідно з науково-дослідницькими планами кафедри слов'янських мов Бухарестського університету, 1982 р. в Бухарестському нацменшинському видавництві «Критеріон» появилася укладений мною збірник пісень сучавського села Негостина *Доробок поколінь*, гарно оздоблений тамтешнім уродженцем нині покійним професором-художником Іваном Фрасинюком чорно-білими малюнками місцевої архітектури, сільськогосподарських знарядь, народного одягу, вишивок тощо¹.

«Опорним» моментом в окресленні явища тяглості негостинської уснопетичної традиції стали записи 1928-1932 років тамтешнього уродженця професора географії Івана Абрам'юка, випускника ліцейських студій в м. Серет та Чернівецького університету, який більше як 30 років викладав географію в Педагогічному лиціє міста Бакеу, а з 30 вересня 1970 р. вийшов на пенсію.

«Історія» появи мого збірника така: дізнавшись про мій збірник *Народні співанки* (1969) в книжному магазині м. Серет, директор місцевого лиціє Сильвестр Яричевський, не відомо мені коли, сповістив про це своєму другові-краянину Абрам'юкові, зізнався про своє знання, що той «записував колись пісні» і, правдоподібно, подав йому якусь пораду. В результаті цього, 25 травня 1971 р. Іван Абрам'юк вислав мені дуже акуратно (навіть з музичними нотами) оформлений рукопис власних записів разом з листом, адресованим мені, в якому автор, між іншим, відзначав: «Посилаю Вам свій рукопис з фольклор-

ним матеріалом села Негостини Сучавського повіту, записаний мною ще за студентських років (1928-1932), з проханням, щоб Ви його використали для наступної Вашої збірки. При транскрипції текстів, додержуюсь здебільшого правил, вживаних Вами в збірці *Народні співанки* (1969), крім декількох слів...». «В Негостині, як і всюди, ці співанки не декламуються, а співаються різними мелодіями, здебільшого коломийковими, на сходинах, весіллях, вечорницях, польових роботах, на вулиці, в коршмі. Співаються гуртом або одноосібно. Багато з них співаються рівночасно з танцем, а головню на весіллях».

«Більшу частину висланих Вам співанок я записав в Негостині від своєї рідної сестри Параски Абрам'юк, яка народилася 1909 р., вийшла заміж за селянина Івана Поповинюка (прозваного Януш), а померла на сухоти 23 червня 1942 р., на 33-му році життя, залишивши сиротами четверо малих дітей: Домніку, Василька, Євгенію і Манолія» (...). «Власне моїй сестрі треба завдячити той факт, що записана народна творчість Негостини дійшла до нас, бо вона зберігала цей матеріал, як і рукопис написаної мною монографії села Негостини, в своїй скрині з білизною».

Кілька років тому ці матеріали я передав до Музею села Негостини.

Провівши через 60 років (від Абрам'юкового) повторне обстеження фольклорної традиції Негостини в 1972 році, я видав 1982 р. збірку такого складу: *Народні пісні*, записані між 1928-1932 рр. професором Іваном Абрам'юком (с. 28-98) і *Сучасні записи негостинського фольклору*, записані мною (с. 99-201).

Записаних Абрам'юком пісень про кохання – 14, записаних мною – 11, Абрам'юкових сімейно-побутових – 10, моїх – 13, Абрам'юкових рекрутських та солдатських пісень – 11, моїх – 6, Абрам'юкових записів балад – 4, моїх – 6, Абрам'юкових сатиричних, жартівливих та гумористичних пісень – 23, моїх – 2, Абрам'юкових записів весільних пісень – 20, моїх – 29, поданих в суцільному першому в Румунії записі (20 серпня 1972 р.) розгортання ритуалу

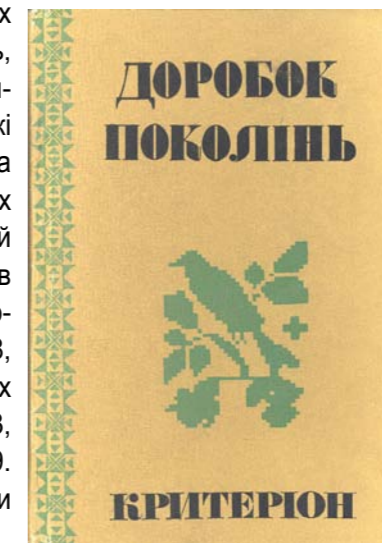
Негостинське весілля (с. 163-201) від тамтешньої уродженці учительки Сільвії Майданюк, за участю 71-річної Марії Костинюк, 61-річної Анни Григораш, 51-річної Анни Григораш Тодерової, 46-річної Леонтини Федюк, 66-річного Василя Григорчука (Маника) та 66-річного Івана Майданюка, які всіма спромоглися до якнайточнішого детального запису даного обряду.

На даний момент результати вивчення тяглості негостинської уснопетичної традиції були б цікавими (міг би взятись за цю тему який-небудь студент чи хтось інший), бо після інших 37 років нове обстеження пісенності Негостини у наш час провели тамтешній уродженець професор місцевої школи Іван Кідешук та автор багатьох фольклорних збірок, на превеликий жаль, передчасно померлий український композитор-етномузиколог Кузьма Смаль, які видали 2006 р. збірку пісень Негостини², а іншу збірку 2009 р. південнобуковинських пісень з нотами *Співай, моя Буковино*³, в якій біля 91 (зі всіх 225) – негостинських записів про кохання – 11, весільних – 9, сімейно-побутових – 33, соціально-побутових – 8, рекрутських та вояцьких – 9, історичних та козацьких – 1, народних романсів – 13, жартівливих пісень – 12, танцювальних – 9. У даному збірнику наведено і 33 записи колядок та щедрівок.

Вищенаведені дані засвідчують безперечну наявність феномена тяглості негостинської уснопетичної традиції, яка, перш за все, завдячується усвідомленню та проявленню і по цей час місцевими жителями їхньої національно-етнічної приналежності⁴, адже ж відомо, що впродовж багатьох років після Другої світової війни культурна діяльність в Негостині «кипіла», як це представляє у недавній своїй книжці талановитий професор спорту і керівник місцевого теперішнього музичного гурту Микола Майданюк⁵, майже всі негостинські (як колись марамороські з близьких до Сігету українських сіл) діти закінчували Серетські українські педшколу та лицей, а зараз український клас серетського лиціє та українське відділення Сучавського університету складуться майже виключно з негостинських вихідців.

Всестороннє окреслення феномена тяглості негостинської уснопетичної традиції (про що я вкажу тут лише кілька аспектів) навряд чи можна здійснити на основі поданого в Абрам'юковій, моїй та Кідешуковій і Смалевій збірках числа записів.

Абрам'юкові записи походять тільки від однієї особи, а подібних їй співачок, і то до Другої світової війни, коли Негостина ще була компактим традиційним селом, напевне, можна було б зустрінути багато. Мої записи з 1972 р. походять від більше осіб. Крім них, тоді в селі жили й інші носії пісень, на яких я не потрапив. Після виходу моєї збірки 1982 р., один з негостинських уродженців-моїх студентів, зацікавлений фольклором, говорив мені, що існують й інші жінки в Негостині, які «хваляться, що знають по сто пісень», – факт вповні можливий, адже окрім Кідешукових записів від тодішніх моїх інформаторок 46-річної Леонтини Федюк та 43-річної Віоріки Кідеші, в збірці даних двох авторів наведено сучасні записи від

багатьох Леонтининих та Віорічиних ровесниць, на яких 1972 р. я не мав щастя потрапити. Промовистим стосовно тяглості пісенної негостинської традиції є той факт, що на сучасному етапі її належно продовжують молодші співачки, як, наприклад, Марія Фрасинюк, Юлія Морошан, Розалія Кідеша, Грета Сердинчук і ін., від яких Кідешук та Смаль записали цікаві балади, жартівливі і танцювальні пісні.

Незаперечним підтвердженням тяглості уснопетичної негостинської традиції є почергові пісенні записи, як, наприклад: весільні пісні-інваріанти *Ой коби я була знала* (зб. Абрам. 1928-1932), *Ой коби я була знала* (мій запис 1972 р.), *Гой коби я була знала* (Кідешук, 2009), *Заграй мені, скрипниченюку* (Абрам.), *Гой заграй ми, скрипниченюку* (Реб.), *Ой заграйте, скрипниченюки* (Кід.), балада-інваріант *Чобан вівці корняє* (у всіх трьох збірках), сімейно-побутова *Оре Семен, оре Семен* (Абрам.), *Оре Семен, оре* (Кід.), мною не записана, бо «не попав на неї», і багато інших.

(Продовження на 20 с.)

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (XXV)

(Продовження з 19 с.)

Показовою ознакою тягlosti негостинської традиції є і той факт, що переважна більшість записів – це дуже цікаві варіанти, в яких наявні художні варіації мотивів, мовностилістичні «заграви» та поетичні трансформації, як у піснях *Гей урву я з ружі квітку* (Абрам.) і *Гой піду я в ліс по дрива* (Реб.). На основі таких пісень можна вивчати явище *варіативності* у фольклорі – специфичний йому процес творення і побутування народних творів, відомо ж бо, що в усній традиції не зустрічаються *остаточно завершені* твори, а лише *варіанти*, споріднені, більш чи менш вдалі, які постійно «переливаються» з однієї форми в іншу тощо⁶. Тривкість тягlosti негостинської уснопоетичної традиції підтверджується і тим, що варіанти з тематичної, структурної, словесно-образної точок зору цікаво споріднені з піснями рештри сучавських та гуцульських сіл, а то і з піснями, записаними Ященком на суміжній українській буковинській території, як, наприклад, *Оре Семен, оре Семен* (Бук. нар. Пісні, с. 252)⁷, *Ой піду ж бо я* (Бук., 375), *Ой чого ж ти, молоденька* (Бук., 66) і відповідні їм негостинські варіанти. Інколи певний варіант кращий від іншого завдяки лише окремому виразові, точнішому, як у пісні Абрам'юка:

(дівчина)

*Котра файна та й подібна, – Котра файна та й подібна, –
До роботи неспосібна. До роботи непотрібна* (Бук).

Деякі, як негостинська пісня *Пийте, люди, горівочку* споріднена з варіантами П.Чубинського⁸ та відомої сучасної української співачки Явдохи Зуїхи, наприклад:

<i>Негостинський варіант:</i>	<i>Варіант Явдохи Зуїхи:</i>
Пийте, люди, горівочку,	Пийте, люди, горівочку,
Й а гусочки воду,–	А ви, гуси, воду,–
Тяжко жити на чужині	Горе тому на чужині,
Без рідного роду.	Хто не має роду ⁹ .

В пристосованій мовній формі у Негостині побутують і пісні загальноукраїнського розповсюдження, як *Ой не ходи, Грицю, Ой віцци гора* (загальноукр. назва – *По той бік гора*), *Ой у полі три керниченьки, Гой по горі конопельки* (поширена укр. назва – *Посію я конопельки*) і ін.

Збірник *Доробок поколінь* і попередні мої збірники й надруковані збірники Мирославою Шандро (1974; 1977), Олексою Бевкою, Віргілієм Ріцьком, Іваном

Лібером особисто та разом з Іваном Хлантою, Іваном Кідешуком разом з Кузьмою Смалем, Юрієм Чегою, Марією Чубікою, Юрієм Сакалошем та Павлом Романюком вважаються корисними для вивчення явища побутування народної творчості на сучасному етапі¹⁰.

(Далі буде)

Примітки

1 *Доробок поколінь*. З фольклорної спадщини села Негостина Сучавського повіту. Записи, упорядкування, передмова та примітки д-ра філологічних наук Івана Ребошапки. Обкладинка та ілюстрації Івана Фрасинюка, Видавництво «Критеріон», Бухарест, 1982.

2 *Пісенні скарби Негостини: українські народні пісні с. Негостина Сучавського повіту (Румунія)*. Записи Кузьми Смалю та Івана Кідешука.– Чернівці: Зелена Буковина, 2006, 216 с.

3 *Співай, моя Буковино*. Українські народні пісні Південної Буковини. Записали Кузьма Смалю та Іван Кідешук. Нотація мелодій та упорядкування Кузьми Смалю (з передмовою *Чарівний голос рідної пісні* Івана Кідешука), Видавництво «RCR Editorial», Бухарест, 2009.

4 Сучасний негостинський професор-літературознавець, перекладач і публіцист Євсебій Фрасинюк одну із своїх праць зовсім недвозначно озаглавив: *Живу рідним словом*, Видавництво «RCR Editorial», Бухарест, 2014.

5 Микола Майданюк, *Негостинські спогади*.

6 Про це див.: Gyula Ortutay, *Variante, invariante, afinitate* (Legitățile culturii tradiționale orale), «Analele Universității București. Seria Științe sociale-Filologie», 10, 1961, p.15-16.

7 *Буковинські народні пісні*. Упорядкування, вступна стаття та примітки Л.Ященка, Видавництво Академії наук УРСР, Київ, 1963 (далі – скорочено Бук.).

8 П.Чубинський, *Труди етнографіческо-статистической экспедиции в Западно-русский край*, СПб, 1872-1873, т.5, с.523.

9 *Пісні Явдохи Зуїхи*. Записав Гнат Танцюра. Упорядкування, передмова та примітки В.Ю.Юзвенко, Н.Т.Яченка, Видавництво АН УРСР, Київ, 1965, с. 707.

10 Ганна Карась, *Пісенники українців Румунії як джерело вивчення буття фольклору в сучасну епоху // «Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв», Київ, № 2, 2014, с. 190-194.*

Михайло МИХАЙЛЮК

НОВІ ШТРИХИ ДО «ПОРТРЕТА» ОКСАНИ МЕЛЬНИЧУК

Можна зрозуміти чому чернівецьку професорку Ярославу Мельничук «Дуже заінтригувала особистість однієї української поетеси з Румунії, грузинки за походженням» (Див. Ярослава Мельничук: «*Оксана Мельничук і феномен трьох націй – грузинської, української, румунської*»; «Наш голос», № 269). Можна зрозуміти, оскільки поетеса прожила нелегке життя, в якому були трагічні моменти, в її біографії ще є кілька «білих плям» – деякі з них завдячуються самій поетесі, як побачимо далі.

Однак наслідуюся зауважити, що називати Оксану Мельничук феноменом трьох націй – це гіперболізація без достатніх на те підстав. Адже феномен – це щось виняткове, незвичайне, рідкісне явище. Та із Грузією її пов'язувало тільки місце народження, вона покинула Кавказ 5-річною дитиною, грузинської мови не знала, а «ностальгічні вірші, нав'язані грузинськими реаліями» – це тільки поетична екзотика.

Не може бути Оксана Мельничук і феноменом румунської нації з найпростішої причини: румунською мовою вона вірші не писала, за життя поетеси її вірші не перекладалися цією мовою, отже не були відомі румунському читачеві, і аж у 2000 році в «Антології української поезії в Румунії» у перекладі на румунську Степана Ткачука поміщено десять віршів О. Мельничук. Ця антологія не мала ніякого відгуку в румунських літературних колах.

Та взявся я за перо не з бажання полемізувати з пані Ярославою Мельничук, а з метою в'яснити деякі «білі плями» у біографії поетеси, яку я знав з студентських років, працював з нею у газеті «Новий вік» кілька місяців, писав у той час про її творчий доробок (див. Альманах «Серпень» (1964), збірка О. Мельничук «Славу життя», с. 216-218).

Коли я був студентом української філології у Бухаресті (1959-1964), головний редактор «Нового віку» Михайло Бодня викладав нам українську літературу і заохочував студентів писати до газети, якою керував. В той час віршів чи прози я ще не писав, мене «спокушувала» критика. А в моєму розумінні, якщо ти критик, то повинен критикувати! Отож предметом мого «покликання» (я був на другому курсі) стала перша збірка віршів Оксани Мельничук «Цвіте земля скарбами» (1960). Я мав зухвалість розкритикувати перше літературне дітище поетеси, яка вважала себе «найсильнішою» у молодій українській літературі в Румунії. Відніс рецензію до редакції і чекав її появи на сторінках газети. Та на одному курсі Михайло Бодня відкликає мене вбік і каже, що моя рецензія викликала обурення Оксани Мельничук, вона хоче зі мною зустрітися й особисто опротестувати оцінення своєї збірки.

З тієї зустрічі запам'яталась найбільше розповідь О. Мельничук про пережиті біди, про її митарства до приїзду в Румунію. Вона просила переробити рецензію, підкресливши насамперед оптимістичний пафос віршів, оспівування «соціалістичного сьогодення». Тоді я пішов на компроміс: дозволив поетесі викреслити все те, що вона вважає «несправедливим», себто надто критичним. Зробити це виявилось для неї дуже просто – досить було викинути негативну частку *не*, наприклад, якщо я написав «поетесі *не вдалося*», після викреслення виходило, що «поетесі *вдалося*».

Та я відступив від основної цілі моїх нотаток, а саме в'яснення деяких аспектів з біографії Оксани Мельничук. Наприклад, розбіжності щодо дати народження: 1915 чи 1909? Пояснення полягає в тому, що Оксана Мельничук навмисне омолодила себе на шість років, бо на заслання вона познайомилася з Мирославом Харов'юком, сином буковинського письменника Данила Харов'юка, який був молодший від неї. Спрацювала, як кажуть, жіноча хитрість. З ним приїхала до Румунії, і вони одружились. Коли Оксана Мельничук (Марина Панчук) поступала на роботу до редакції «Нового віку», вона заявила, що в неї пропали всі документи. А їй, як радянській громадянці, повірили на слово, повірили, що їй стільки-то років, що вона має журналістську освіту, тоді як насправді вона була за фахом друкаркою.

До речі, у «Новому віку» вона зовсім не проявила себе як журналістка, а тільки редагувала матеріали кореспондентів, перекладала, робила коректуру, друкувала вірші.

А правда про вік і професію Оксани Мельничук стала відома в 1964 році, коли стосунки між Румунією і Радянським Союзом загострилися, і тому її та Аллу Павлюк як радянських громадян було виключено з редакції – їм запропонували, здається, роботу бібліотекарок. Алла Павлюк, дружина професора Миколи Павлюка, набагато молодша, погодилася, а в Оксани Мельничук раптом «знайшлися» документи, за якими вона змогла вийти на пенсію.

Яка була Оксана Мельничук? Була дотепна, товариська, але страшенно самолюбна, коли йшлося про її поезію.

Сім'я письменника Данила Харов'юка, який помер 1916 року, переїхала з Чернівців до румунського міста Фокшани, але не знаю коли саме це сталося. Може, у 1940 році, коли Північна Буковина відійшла до Радянського Союзу і коли багато українських інтелігентів, уникаючи переслідувань, знайшли притулок у Румунії. Одна з колег-студенток, родом з Фокшан, знала дружину Данила Харов'юка, матір чоловіка Оксани Мельничук.

Михайло ТРАЙСТА

МІЖНАРОДНИЙ ЯРМАРОК «ГАУДЕАМУС – НАВЧАЛЬНА КНИГА»

З 16 по 20 листопада ц. р. в Центральному павільйоні ROMEXPO в Бухаресті пройшов XXIII-й Міжнародний ярмарок «Гаудеамус – навчальна книга», ініційований і щорічно проводжуваний Румунським радіо.

«Гаудеамус» – єдиний у світі книжковий ярмарок, організований громадською радіостанцією, а основною його метою є просування культури шляхом проведення виставкових заходів, присвячених книговидавництву та освіті.

Велике число учасників (понад 300 видавництв), подій, які відбулися в рамках ярмарку (понад 850), та відвідувачів (понад 125 000) дорівнює рекордові, зареєстрованому в попередньому випуску, і підтверджує гасло події «Найбільш читаний книжковий ярмарок на найпопулярнішому радіо».

Почесним гостем ярмарку цього року був Китай, перша неєвропейська держава, яка бере участь в такій якості, а наступного року на XXIV-му випуску почесним гостем будуть США, – заявили організатори книжкового ярмарку «Гаудеамус».

Після кількарічної відсутності, цього року Союз українців Румунії мав власний стенд, на якому представив книги українською та румунською мовами, і свої публікації.

У п'ятницю, 18 листопада, відбулися презентації книг «Vulpoiul Mușta» (Лис Микита) Івана Франка у перекладі Корнелія Ірода, та збірки оповідань і новел Михайла Трайсти «Між

коханням і смертю». Презентації цих двох книг тішилися великим успіхом, всі присутні на презентації отримали у подарунок книги з автографами авторів.

Окрім вищезгаданих книг, на стенді СУР читачі мали нагоду ознайомитись з понад 40 заголовками, підписаними українськими письменниками Румунії, наприклад, з книгами поезії і прози Степана Ткачука, Миколи Корсюка, Михайла Михайлюка, Івана Ковача, Корнелія Регуша, Василя Клима, Івана Негрюка, Юрія Павліша, Миколи Корнищана; дитячими книгами Марії Чубіки, Марти Боти, Людмили Дорош, Марії Опрішан; збірками публіцистики Івана Кідещука, Євсебії Фрасенюка, Михайла Михайлюка, Івана Робчука, та збірниками, виданими Бухарестським та Клузьким університетами за сприянням Союзу українців Румунії, як, приміром, збірник із нагоди 80-річчя професора Іана Ребошапки.

Українська молодь також сприяла улаштуванню стенда СУР, особливо студентка другого курсу українського відділення кафедри слов'янських мов Бу-

харестського університету Роксана Миколайчук та студентка першого курсу мастерату Боднарюк Наталка.

Таким чином, люди могли побачити нашу періодику, наші книги. Стенд відвідали навіть українці із Канади, які були зацікавлені нашими книгами та українцями Румунії взагалі.

Багато відвідувачів, бажаючих вивчати українську мову, запитували про словники та розмовники. На жаль, ми не могли їм нічого запропонувати, але сподіваємось, що незабаром будуть видані словники та розмовники. Гадаємо, що цього року ми представилися на високому рівні. Тож надіємось, що відтепер СУР братиме участь у всіх наступних випусках ярмарку «Гаудеамус».

З нагоди цієї значної події Союз українців Румунії організував літературний українсько-румунський вечір

«Осінні симфонії», який пройшов у новому приміщенні Бухарестської організації СУР, і на якому почесними гостями були члени Сатумарської літстудії «CRONOGRAF»: директо Центру по збереженню і поширюванню традиційної культури Сатумарського повіту, поет Роберт Ласло, голова літстудії письменниці Лоредана А. Штірбу (пропонуємо увазі читачів «НГ» їх твори в перекладі на українську, див. 28-29 сс.) та вісімнадцятирічний поет Богдан Росташ, які прочитали декілька зі своїх творів, представили свої книжки і літературно-мистецький журнал, виданий літстудією.

У цій надзвичайній літературній події модераторами, якої були письменники Іоан Дан Марта та Михайло Гафія Трайста, взяли участь письменник Корнелій Ірод, головний редактор журналу *Наш голос* Ірина Мойсей та румунські поети: Кетелін Кодру, Траян Кірікуце, Інґрід Андрада Меран, Корнел Октавіан, актори Магда Беческу та Штефан Апостол, а також своїми піснями зачарували публіку автори-виконавці Ніку Нікушор, Даніел Васілеску та співачка Роксана Микулайчук.

Роксана МИКУЛАЙЧУК

Літературна зустріч

Сьомого грудня в бібліотеці ім. Степана Ткачука Союзу українців Румунії відбувся літературний захід за участю студентів-другокурсників українського відділення факультету іноземних мов і літератур Бухарестського університету.

студентів української філології, щоб наблизити їх до літературної діяльності із метою можливої в перспективі співпраці з румунсько-українськими літературними колами Румунії.

Навіть те, що надворі було дуже холодно, не зіпсувало нам, студентам, настрої. Адже письменники зігривали наші душі, читаючи свої чудові вірші, розповідаючи про себе, свою діяльність.

Особливою була розповідь Ірини Мойсей про перші кроки в літературі, і незважаючи на те, що вона закінчила фізико-математичний факультет, її захопленням завжди була література, і зараз вона працює в галузі, яка охоплює і цю сферу, а це доказ того, що людина завжди тягнеться до того, що їй приносить задоволення.

В цьому заході взяли участь видатні українські письменники Румунії і сучасні румунські поети. Серед присутніх були: заступник голови Союзу українців Румунії письменник Михайло Трайста, головний редактор часопису «Вільне слово», письменник Іван Ковач, головний редактор часопису «Український вісник», письменник і літературний критик Михайло Михайлюк, головний редактор часопису «Scrierul ucraïnean» Іван Робчук, головний редактор літературного журналу «Наш голос» Ірина Мойсей, співробітники сурівських періодичних видань, редактори Ірина Ковач і Терезія Шендрою, викладач української кафедри Бухарестського університету Роман Петрашук та ін. Також, відгукнувшись на запрошення організаторів, на цю зустріч прибули сучасні румунські поети Дан Іоан Марта і Корнел Октавіан Родяну.

Треба відмітити, що захід був організований заступником голови СУР і головою Комісії з питань культури Михайлом Трайстою спеціально для

У всіх виступах письменників ми відчули їх любов і, головне, самовідданість в літературі і своїй праці.

Зустріч пройшла у гарній, теплій атмосфері.

На закінчення студенти отримали подарунки від СУР кілька книг румунською та українською мовами, серед яких, звичайно, і дорогий «Кобзар» Шевченка, який вважається другою Біблією українського народу.

(Фото автора)

Іван ЛІБЕР

УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ХОР «БРУНЬКИ»

Копашильський дитячий хор «Бруньки» був заснований паралельно із хором «Зелена ліщина», тобто під час 1951/1952 шкільного року. Беручи до уваги, що членами цього колективу були учні, які щодня відвідували школу, їх було набагато легше організувати, аніж дорослих. Перші репетиції і виступи відбувалися у класах, поки не закінчилося будівництво місцевого будинку культури. Як і «Зеленою ліщиною», дитячим хором керував автор цих рядків.

Спочатку хор «Бруньки» виступав при різних нагодах місцевого рівня, як закінчення шкільних триместрів, шкільного року, потім почав брати участь у різних школярських і піонерських конкурсах та інших заходах в рамках програм для дітей.

Таким чином, хор «Бруньки» вперше виступив за межами рідного села весною 1952 року, а саме на конкурсі районного рівня, який проходив у місцевості Саку. У конкурсі брали участь дитячі хори навколишніх близьких місцевостей: Саку, Кеверан, Недраґ, Зегужень.

Малі копашиляни виконали дві українські і одну румунську пісні. Невдовзі після цього хор «Бруньки» з тим же репертуаром взяв участь і в обласному конкурсі.

Згодом копашильський дитячий хор почав виступати на сценах Банатського краю, відповідаючи позитивно на всі запрошення, які надходили до школи.

Пісенний репертуар хору «Бруньки» мінявся відповідно до його підготовки. Спочатку колектив співав на один голос. Після тривалої підготовки почав виконувати пісні на два голоси, і вже згодом, коли набув певного досвіду, до його репертуару було включено кілька пісень на три голоси.

Стосовно чисельності хору треба відмітити, що кількість учасників постійно змінювалась, залежачи від числа учнів у школі. Так, наприклад, вкінці кожного навчального року випускники покидали школу, а у

п'ятий клас приходили інші учні, які не співали в хорі, і з ними починалася підготовка, так би мовити, «з нуля».

Звичайно хор «Бруньки» начислявав від 60-ти до 80-ти учнів. Першими учнями, які вступили в хор були: Палканін Іван, Палканін Михайло, Сопко

Копашильський дитячий хор «Бруньки» перед школою села Марґа

Василь, Вовчук Василь, Кубарич Анна, Ковач Марія, Гладко Марія, Бодня Марія, Цімбота Марія, Баршай Василя, Пішта Марія, Ковач Марія, Руснак Михайло, Шицко Василь, Малиновський Василь і багато інших.

Щодо підготовки хору «Бруньки», як було уже сказано, організувати роботу з дітьми було набагато легше, ніж з дорослими учасниками «Зеленої ліщини». По-перше, репетиції були включені у розклад уроків, по-друге, крім репетицій, учні мали уроки музики, на яких можна було повторювати пісні із хорового репертуару.

Крім згаданих шкільних і конкурсних виступів, хор «Бруньки» активно включився у культурне життя громади, беручи участь у різних культурних подіях місцевого рівня, де часто зустрічалися художні школярські колективи сусідніх сіл (Копашиль, Зоріле, Огаба-Митнік). При таких нагодах відбувалися різні забори під акомпанемент пісні (різні ігри, танці, вогнища і т. д.)

Багато учнів влітку бували у шкільних таборах, де навчалися інших пісень, які потім розучували зі своїми шкільними колегами.

Треба відмітити, що в ті часи кожного року відбувалися пісенні конкурси. Хор «Бруньки» ніколи не пропускав ці нагоди, беручи в них участь від свого заснування і до кінця своєї діяльності.

Однією з найкращих нагод, де можна було продемонструвати музичну підготовку художніх колективів, був пісенний фестиваль для дітей і молоді імені Тимотея Поповича. Цей фестиваль був заснований університетським професором д-ром Дмитром Жомпаном та його дружиною Аврелією і відбувався у гірському селі Марґа щорічно у травні, починаючи з 1982.

На цю подію щовесни прибували усі здібні дитячі хори Караш-Северінського повіту, із сусідніх повітів, а також хор Бухарестського дитячого палацу, дитячий хор із Австрії і т.д.

Сюди, у рідне село професора Жомпана, протягом 13 випусків згаданого фестивалю дитячі колективи прибували із особливим захопленням, чому сприяли чудові краєвиди околиць і велике число учасників.

Кожного разу на фестивалі були присутні престижні композитори та музикознавці Румунії, як Флорін Джорджеску, Мірча Кіріак, Лівіу Комес, Георґе Фірка, Міріам Марбе та ін.

Подія викликала неабиякий інтерес мас-медіа, тому на ній завжди були журналісти різних газет, журналів та радіо-телебачення. У фестивалі брала участь така велика кількість художніх колективів,

що неможливо було прослухати всіх за один день. Фестиваль завжди починався піснею «Розцвітають сади» Тимотея Поповича, яку знали всі учні.

Копашильський дитячий хор «Бруньки» був присутнім на всіх випусках фестивалю, при чому його чисельність ніколи не була меншою 60 учнів. Беручи до уваги бажання учнів сусіднього українського села Зоріле брати участь у такому фестивалі, на початку шкільного року було вирішено з'єднати дітей із обох шкіл. Так хоровий колектив став начисляти 120

По дорозі в місто Оцелу Рошу на фестиваль ім. Тимотея Поповича

учнів, які готувалися протягом навчального року, а весною приголомшили публіку фестивалю, коли 120 дитячих голосів залунали на сцені Марґа.

Для кожного випуску фестивалю була приготовлена програма ще на початку навчального року. У програму завжди були включені пісні румунських композиторів, між якими, звичайно, і пісні композитора Тимотея Поповича. Репертуар складався із дитячих пісень відомих композиторів: Александра Пашкану, Лівіу Комеса, Сабіна Пеуце, Антона Доґару, Міріам Марбе. На фестивалі учасникам дозволялось виконати одну-дві пісні на рідній мові. Так, копашильський хор «Бруньки» включив у свою конкурсну програму пісню українською мовою «Пісня про маму» Івана Лібера.

Після 13 випусків у селі Марґа пісенний фестиваль для дітей і молоді ім. Тимотея Поповича було перенесено у Тінкову, рідне село композитора, ім'я якого носив фестиваль, після цього ще один випуск відбувся у Решіці, а потім перейшов до Карансебеської Єпископії.

На сцені в Огабі-Митнік

Микола КОРНИЦАН

*
* *

Іди туди, де синь та лиш Дунай
лишивсь від всього неба водяного.
Де вперше стрінеш, ти запам'ятай,
не буде вже, не буде там нікого.
Мостів всі тіні відпливуть кудись,
в якийсь забутий назавжди світанок.
Якщо знічев'я стрінеш, подивись,
як дивляться у очі наостанок.
Туди іди, де наш Дунай, блакить
тече в якусь тогосвітню магичність.
Знайдемось в неоглядності, на мить,
щоб вічність уявити, спільну вічність.

*
* *

Чи тямиш ти? Ти тямиш? Тямиш ти,
як тінь строчила мріяні мости
там, де плини та згадані путі,
де ждала ти в минулому житті.
Пісок клеписидр розбитих замивав
сліди човнів, густого диму, яв,
щоб ми не знали, де було це... Де?
Ніколи, мабуть. Мабуть, і ніде.
Вогкі вуалі тіней – тямиш ти?
Світил текучих в інші вже світи.
Чи тямиш ти? На межах наших снів
сумісна дійсність почалась зі слів,
з луни твоєї тиші, у якій
взнавав холодний подих, подих свій.
Зі всіх бажань, мовчань, зітхань у снах,
що відгуком губились у словах.
Чи тямиш ти? Коли іти і де,
щоб не в'явити більше вже тебе?

*
* *

І все тебе, усе тебе тут ждало.
На стежах – тиси, тес; і те, і се.
Твоєї тіні лиш не вистачало,
щоби збагнути, що я мав усе.
У сон склянисте сяйво затікало.
Можливо, відблиск погляду твого.

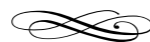
Тебе лиш тут, тебе не діставало,
щоби вточнити обриси всього.
Світилось все, синіло і сяяло
там, де були сади на склі води.
Завжди усе, усе тебе тут ждало,
щоб тільки нашим стати назавжди.
Сніжило, мабуть. Мабуть, вже світало,
коли відсіль вже не піти ніде.
Завжди твого тепла не вистачало,
де ще тебе усе ще й досі жде.

*
* *

На спутаних путях хлипкої мли,
у тих містах, де й часу вже немає,
згадай мене! Надумай! Домисли,
коли ніхто, ніхто вже не впізнає.
Спустілі тіні прозорчастих стін
і маятник без жодної окути.
Де вже не ждуть – хоча би ти зустрінь.
Хоч і не знаєш, зможеш позабути?
Повік, повсюдно, в тих містах без назв
взялися льодом всі шляхи в нікуди,
нібито в сні, де не впізнають нас,
бо тільки сніг, прозорий сніг повсюди,
Де в інших зимах був колись Дунай,
лиш тіні тінь і світла водяного.
Надумай! Уяви та упізнай.
Зустрінь мене, коли не ждуть нікого.

*
* *

Скляна вода, лід зводить знов мости.
І небо трощиться, ламке й безкрає.
Я знаю, знаю, що існуєш ти,
бо навіть тінь в снігах цих слід лишає.
В містах криштальних крижаніє мла.
В нікуди йдуть силуетки, мов зі слюди.
Я уявлю тебе, де б не була
на цій землі, де вже сніжить повсюди.
Звивисті небосхили твій Дунай
евклазом позаземних зим гаптує.
Якщо зустрінеш ти, то пригадай:
усе, що уявив, завжди існує.

Іван АРДЕЛЯН**Чарівний сон**

Вечір.
Місяць і зірки чарують.
Не можу спати,
бо спогади бунтують,
і не насмілююся
їх обманювати
своїми уявами...

Десь
розкрилося небо
й чарівні пісні
сочаться меланхолійно.
Ангели співають,
щоб ми
разом із Богом
снилися у Раї,
де Діви
танцюють ніжно...

Ранком
свіже світло
і роса
розмили чарівні почуття.
Коли ж прокинулися,
нас обійняли
дивні муки...

Думаю

Думаю,
що в серцевині землі
відпочивають мертві
й чекають воскресіння...

Думаю,
що побратими
пробудяться
й посіють
на нивах своїх
квіти різнобарвні,

щоб розцвіли
й рознесли
ідеї нові...

Думаю,
що придуть ті дні,
коли проснемося
й розірвемо
кайдани всі,
що не лишають
здолати пороги
наших снів..

Думаю,
що Боги наші
погодяться
й дадуть наказ,
щоб всі
помирилися
й знайшли
дороги спільні...

Час сповідання

Поміж думами,
що мене турбують,
стеляться забуті сні,
наче сліди тривоги,
що збільшують напругу тишини...

Деколи мрії лунають,
час лишає двері відкриті,
щоб стиралися поступово
спогади, роками розмиті...

Під поглядом зірки моєї
чую симфонію землі,
й прийшов час сповідання
перед совістю душі...

Тепер
у моїм житті
палає дорога присмерку.
Согади
міряють далечинь,
утішаючи
пороги душі.
Сила життя,
що нерішуче
приготовляє
моє розп'яття.
Мрії бунтують сумніви,
страх
й тишину,
що ламають
кайдани міркування...

Думи,
хрещені словом,
створюють таємниці.
Слово,
вдарене райдугою,
народжує любов,
що котиться в серце.
Ідеї
неспокійні
ковзаються
й ховаються
під білим забуттям,
чи стомленим небуттям...

Із сучасної румунської поезії • Iz сучасної румунської поезії

Роберт Ласло народився 7 червня 1991 року в селі Амаці, що на Сатумарщині.

Випускник психологічного факультету Клужького університету ім. Бабеша Бойоя, закінчив мастрат *Менеджмент охорони в сучасному суспільстві*. Працює директором Сатумарського повітового центру збереження і поширення традиційної культури.

Роберт Ласло, незважаючи на його молоді роки, є автором кількох поетичних збірок, остання з них «*Aripi de lut*» («Глиняні крила») побачила світ у престижному видавництві «*Esou Transilvânia*» («Трансільванський відгомін»). Її презентація відбулась

на Міжнародному книжковому ярмарку «Гаудеамус-2016». Пропонуємо читачам «Нашого голосу» декілька поезій із цієї збірки у перекладі Михайла Гафії Трайсти.

Сон

Людині, яка спить
Вертикально,
Ніколи не присняться
Горизонтальні сні.

Клепсидра

Кінчаю тут
Крок плазуна,
Ледь звиклого
До ніг.
Обіцяний рай
Протік поміж
Пальцями,
Наче спокійна
Вода.

Сьогодні

Я –
Сторожу
Час
Моєї поезії!

Аной

Йона
Зжертий китом...
А що
Сниться
Рибі,
Зжертій
Йоною?

Кана Галілейська

Досить!
(Промовив я)
Це вино
Не було ніколи
Кров'ю,
І тіло моє
Тісниться
Під єдиною буквою,
Наче пліснява,
Готова розмочити
І розвалити її.

?

Навіщо хочеш
Народитися зі мною,

Коли
Добре знаєш,
Що хочеш
Померти з
Іншими.

Від старості

В 90 років
Насправді масш
Від чого померти!
Життя в поліцях,
Важкі парчі,
Прожитого багато,
Занадто
Багато...
Насправді
Маєш від чого померти!

Коло

Хворий бог
Затуляє рани.
Мертвий бог
Вилікує від життя
Запалене коло,
Мов ауру.

Мовчу

Навіщо мені
Відтяли язика
Якраз тоді,
Коли він
Викладав урок
Про мовчання.

Votivus

Закурений ангел
Зі стіни
Церкви
Махає мені
Безнадійно.
Не хочу погибати
Тут! –
Кричить
Ангел.
Хочу стати
Величезною раною,
Щоб ангел
Скупався
У рані моїй
Родючій.

Молитва

Коліно моє
Рахує молитви
Всі,
Язик мій
Ховає слова
Поза зубами.
Я тільки
Глухий звук
Позаду
Сліпого вигуку.
Стою на колінах
І молюся.

Плач

Ох,
Як голосить
Ангел,
Дивись,
Погляд мій
Перетворився в залізо.
Сам Диявол
Вдарив мене
В око копитом,
Залишивши відбиток
довкола мого ока,
Якраз того,
Яким мені дозволили
Дивитись на тебе.

Із сучасної румунської прози • Iz сучасної румунської прози

Лоредана А. Штірбу народилась 12 грудня 1970 року в містечку Фелтічени, що на Сучавщині. Випускниця юридичного факультету Бухарестського екологічного факультету.

Зараз живе в місті Сату Маре, працює медіатором і юристом, а також завідує Сатумарською літстудією «*Cropograf*».

Подаємо до уваги читачів «Нашого голосу» оповідання «На воротах доли» з прозової збірки письменниці «*Secretul domnișoarei*» («Тасмниця панночки»).

НА ВОРОТАХ ДОЛІ

Не мав жодної речі від неї. Листи кинув у вогонь. Але й тепер, через стільки часу, відчував, як його мучить туга. Її присутність щодня обгортала і просто душила його. Як міг далі жити в цьому домі? Вона не давала йому спокійно жити. Картини, дзеркала... все йому нагадувало про жінку, яка зрадила йому.

Врешті продав будинок і переселився в інше місто, на морське узбережжя. Кожного вечора гуляв берегом і слідкував за сонцем, яке в морі полум'я сідало за обрій. На першому поверсі будинку відкрив книгарню. І відразу став іншим чоловіком, почав нове життя.

– Туту, тату, прийшов тато, – Сабіна бігцем перетнула кімнату і кинулась в його обійми.

– Доню моя! Світло мого життя! – так називав її завжди, і гойдав на руках, а вона голосно сміялася.

Ануца дивилася на них зворушено кожного разу.

Опісля забули про все, що залишили позаду. Життя протікало рівно, монотонно.

Вечорами Сабіна слухала батька, який грав на акордеоні, вони були найкращими в її житті, опісля нещастя вдарило, мов блискавка.

Це було у місяці квітні, батько повертався з ринку, коли п'яний водій збив його на пішохідному переході. Фертовий капелюх знайшла Ануца далеко в ярку і принесла його додому.

«подеколи серце моє

зупиняється

на мить,

одну... дві... три...»

– Якого кольору біль? Чому чиясь смерть може настільки боліти?

– Залиш, дитино, переживемо якимось. Щастя, що твій батько був людиною поміркованою і в нас залишилось грошей. Господи! Чому він покинув нас?! Опісля тримала її на руках і колисала, як тоді, ко-

ли була малою.

Похорон був коротким і сумним. Дан Попа, власник аптеки і добрий приятель її батька, був поруч з ними в ті дні. Під час похорону сильно дощило, але на похорон прийшли всі друзі, які дуже поважали її батька. Вона буде сильною, батько бажав би цього.

У наступні місяці вона вчилася за допомогою Дана керувати сімейним бізнесом. Ануца займалася господарством, як і раніше. Книгарня, хоч була маленькою, зате мала вірних клієнтів. Після смерті її батька багато людей заходили із солідарності та співчуття, а опісля звикли і заходили весь час. Сабіна, дивуючись з себе, здала собі справу, що їй подобається займатись цим, приймати клієнтів і робити їм час від часу маленькі приємні сюрпризи. Вона виявила великий досвід сучасного інтуїтивного менеджменту.

Ануца була щасливою, що життя увійшло в своє русло, а ще їй дуже сподобався Дан, хоча був набагато старший від її дочки, але був вдівцем, і досить багатим, і вона вважала його надзвичайною парєю для своєї дочки. Дан кохав Сабіну, але його лякала різниця у віці між ними.

Одного літнього дня, на початку липня, Сабіна вдягла легку сукню із світло-коричневого батисту з білими цятками, розчесала своє довге шовковисте волосся і зв'язала його в кінський хвіст. В неї була зустріч. Марга, одна з давніх її подруг, прибула на кілька днів в їхнє місто.

Давнє місце їхніх зустрічей – біля криниці в парку, перша лавка зліва. Який гарний день з бірюзовим небом і десятками дитячих голосів.

«подеколи серце моє

зупиняється

на мить,

одну... дві... три...»

(Продовження на 30 с.)

Михайло ВОЛОЩУК

Господнє Різдво

Снігами високими поміж ялиці
Крокує в засніжене рідне село
З країв льодяних, де не видно ні птиці,
На злотних санчатах, Господнє Різдво.

Приходить з морозами і з колядками
Під вікна, замерзлі від лютих снігів,
Приходить щороку, щоб стрітисся з нами
Й почути під вікнами колядників.

В цю ніч чарівну можна всюди почути,
Як дзвінок лунають святі колядки,
Цю ніч, таку світлу, не можна забути,
Хоч треба снігами до хат всіх брести...

Тому що в цю ніч народилась Дитина –
Син Божий – Спаситель цілої землі,
Тому і вітає Його Негостина
В цю ніч, як родився Він в стайні малій.

У яслах побачив Він сонце ласкаве,
Його лютий Ірод, щоб вбити шукав,
Тому що був гордий, мав серце лукаве,
Царя він небесного не признавав.

Відтоді колядки святі появились,
Їх носить у серці і наше село,
Усі, хто почув їх, у них залюбились
І славили Боже Святе Рождество.

Святкує його і село Негостина,
Де квітне весь час осяйна коляда,
З якою йде поруч вкраїнська родина,
Де злоби й знущань і зим лютих нема...

І в ніч ту різдвяну усі колядують
Іще з надвечір'я до рання в селі,
Вони в Негостині морозів не чують,
Бо гриються душі в різдвянім теплі.

Із сучасної румунської прози • Із сучасної румунської прози

НА ВОРОТАХ ДОЛІ

(Продовження з 29 с.)

Марга, елегантна, в сонячних окулярах, не прийшла сама, а з молодим високим брюнетом.

– Сабіна, яка я рада, що бачу тебе після стількох років. Це мій брат Александру. Пам'ятаєш його? Він весь час подорожував.

– Пам'ятаєш мене, красуне? – посміхнувся брюнет.

– Хіба забудеш того, хто весь час смикав тебе за коси.

Дізналась не без здивувань, що Марга вийшла заміж за адвоката, але пізніше закохалася у сімейного лікаря і розвелася з адвокатом. Тепер живе щасливо. Ні, дітей поки що не мають, але дуже бажають.

Алекс весь час мовчав, курил і уважно слухав їхню розмову. Його життя залишилось для Сабіни

таємницею. Колишня учениця не носила коси, але все одно виглядала на ученицю з великими чорними очима.

Вдома на неї чекали Анкуца і Дан.

– Де ти так забарилася, дитино?

– Ми переживали. Тебе вже п'ять годин немає.

Вже хотіли шукати тебе.

– Але ж я тобі говорила, що зустрічаюся з Маргою, що такого дивного в цьому?! – піднялась обурена до своєї кімнати. Яке ж йому діло куди вона ходить? Я ж обіцяла йому, що вийду за нього, чого ще йому треба?

Крізь вікно спальні було видно, як місто готувалось до сну. Її життя ставало поруч з іншими. Одне біля іншого... ряди... ряди... Хіба це не мить, в яку починаєш мріяти?

«подеколи серце моє

зупиняється

на мить,

одну... дві... три...»

Коли Божа Мати по світу ходила

(Українська народна колядка)

Обробка Івана Лібера

Помірно

Ко-ли Бо-жа Ма-ти по сві-
ту хо-ди-ла і сво-є-го
Си-на в че-ре-ві но-си-ла.

Олександр Охупкін,
Закарпатська мадонна

Коли Божа Мати по світу ходила
І свого Сина в череві носила,
Прийшла в одну хату, на ніч ся просила,
Знала, що мінута вже ся наблизилася.
У хаті коваль був і вона сказала:
«Послухай, ковалю, я би радість мала,
(Таку)

Коби я у тебе нічку ночувала,
А ще і кусок хліба від тебе дістала».
Коваль їй відповів: «Я кусок хліба дам,
Айбо ночувати, віруйте, що не дам,
Тому що вдень і ніч непрестанно кую,
За пильну роботу і ніч не ночую
(Сі)».

«Ковалю, ковалю, чому ти все куєш?
Яка то робота, що і не ночуєш?»
«Ой я кую, кую три хрести великі,
А на однім буде наш Христос прибитий».
Пресвята Марія, як то вона вчула,
Із хати коваля засмучена вийшла
(Вона).

І ввійшла до стайні помежи бидляти,
Котрі зачалися Діві поклоняти.
І тут Діва Мати Сина породила,
В яслі положила і сіном накрила,
А бидлята пред ним на коліна впали,
І теплов паров Його огрівали
(Вони).

На другий день рано ковалева донька
По дворі ходила, нещасна каліка.
А Діва Марія, як її увиділа,

З великої радости так проговорила:
«Зблизися до мене, бідное дівчатко,
Поддай мені з ясельлюбиме дитячко
(Єго)».

«Як Його подати, як ручок не маю,
Чим же задержати, я сама не знаю?»
Як прийшла у стайню – і руки дістала,
Маленьке Дитячко матері подала.
З великої радости додому тікала,
Своїм родителям руки показала
(Вона).

«Мої родителі, дав мні Господь ручки,
На просьбу премилої і Своєї Маточки.
А чи ви знаєте, що вчора тут була
Мати Ісуса Христа, Пресвята Марія?»
Коваль, як це учув, на коліна впав,
З великої радости ції слова сказав
(Усім):

«Коби я то був знав, що то Божа Мати,
Я бих їй був дав свою постель спати
А сам бих голову на камінь прихилив
І так відпущення гріхів моїх просив,
Всякое терпіння готов бих приймати,
Щоби Мати Божа могла відпочити
(Вона)».

Маріє Пресвята, Мати наша мила,
Проси за нас грішних ти свого Сина,
Щоби гріхи тяжкі на землі отпустив,
А по смерті нашій до неба нас пустив.
Буде прославлена нами вовік віков,
Заступай во біді нещасних грішників
(Усьох).

Анна ТРАЙСТА РУШТЬ

ДИКИЙ РАЙ

(Уривок з повісті)

(Продовження з № 269)

Коноплі

Коли дощ спинився, Петриха повернула до возарні, що влітку служила кухнею, де розклала вогонь і засипала кулешу для сніданку, та, коли збиралась її вимішати, почула коло ліска жіночий гамір, а потім оклики:

– Гей, Василю!

– Гей, тето Петрихо! Де есте? Давайте, скоро вон!

Перелякана тета Василина подумала, що сталося якесь нещастя, або горить щось. Блискало, то ж хтозна... «Ой, Господи любий!..» – пробурмотіла вона і, стривожена, лишила недомішану кулешу та подалась надвір, але перечепилась за Петрикову вудку, що стояла приперта у возарні, та ступила боса на гачок і проколола собі п'яту. Від несподіванки зойкнула, сіла на дровитню і почала витягати гачок, котрий глибоко вп'явся в п'яту. Зціпивши зуби, смикнула його щосили та, не звертаючи увагу на пекучий біль, вихрем подалась на подвір'я. Пилуючись, зачепила рукавом дійницю та вилила все молоко, але навіть не оглянулася, тільки промовила: «О, Боже, борони нас уд усякого лихого!»

В одну мить оглянула все навкруг. Спочатку хату, потім хлів, оборіг із сіном, копиці. «Не горит нігде, дякую Господу! Обійстя – в порядку» – зраділа вона. Потім глянула на свою поранену ногу, звідки цебеніла кров, та хутко зайшла до возарні, де зняла із полиці пляшку із слив'янкою, в якій мокли пелюстки білої лілії, котру завжди тримала там для будь-якої потреби, скоро промила нею рану, а потім здавила її пальцями, щоби витекла вся лиха кров. Щоб перетерпіти біль, міцно зціпила зуби, знову промила п'яту горілкою та приліпила до рани пелюстку пахучої квітки. Не гаючи часу, в одну мить розірвала надвоє чистий старий рушник, що висів на клинку, міцно перев'язала ногу, а потім взула якісь старі халяви, більше для того, щоби не дивувалися жінки та не витарашували свої баньки, бо вони уже приближались, галасуючи, до її подвір'я.

Взагалі ходила босоніж як по росі, так і по калюжі. Бо так ходили майже всі селяни відколи світ, починаючи від Великодня і аж до самого Дмитра.

Взувались тільки тоді, коли рушали до Божої церкви, в ліс, або на сіно, щоб не поранити ноги, або не ступити на якусь гадину. Віперей¹ було доста всюди як чорних, так і кавових з візерунками, але люди уміли обминати їх. Забувши про болючу свіжу рану, вийшла скоро надвір та здивовано глянула на молодичь, котрі розкуткудакались, як кострубаті квочки, які вгледіли половика біля своїх курчат. Не знала, що від неї хочуть.

– Добрирано! – вклонилась їм Петриха. – Што са стало, жони? – запитала занепокоєно.

Чотири молодичі із Дуброви, сердиті та мокрі, ледве дихали від гніву.

– Што є, молодичі? Говоріт!

– Як што?... Колопні... – відповіла одна із них.

– Які колопні? – не зрозуміла Василина.

– Колопні із потока пропали.

– Як пропали?... Може, вода їх забрала. Був дощ, прийшла повінь та пушли, – припустила вона, забувши на мить, що і її літні коноплі мочилися у річці. Згадавши про них, збідкалась: – Ой, жони добрі, та й мої там мочатся... Пушла моя робота долу водов! Аж п'ятдесят горсток².

– Ваша не пушла, наша пушла! – закричала сердито Федориха.

– Як? – не зрозуміла Петриха.

– Так! Ваші та й Босого мочатся добре в потоці, а наші пропали. Хтос їх украв.

– Як украв? Не може бути! Такого ще ніколи у нашуй Лалі не було. Туй ніхто у нас не краде. Ні наші, ані волохи. Ми ні двері не замикаємо удень. Мала їх забрати вода. Такого много раз ставалоса, – переконувала їх тета. – Давайте у потук! – запропонувала вона.

Через кілька хвилин всі були біля річки. Дивиться стара – її коноплі та й Марікуци Босого на своєму місці, а всіх інших – пропали. Вона помацала одну горстку:

– Уже готові, стоплені. Ще оден дощ – та вже би було чім їх сполокати.

– Видите, води прибуло, але мало, бо не були лиш два дощі, так што вода їх не забрала, – каже Тодериха.

– Хм!.. – знизала плечима тета Василина, бо їй

самій не вірилось. Як хтось міг би вибрати із води гнилі, смердючі коноплі та понести десь? І де вимив їх? Води не було доста, бо не було ні дощів серйозних.

– Наші колопні не пушли долу водов... – підтвердила молоденька жінка із кирпатим носиком. – Лиш хтос їх украв та поніс до себе, десь туй близько. Ви не виділи нікого?... – пристала вона до Петрихи, як реп'ях до овечої вовни.

– Ні, дороженька!

– А може лишив у вас? – настоювала вона, як детектив.

– А ти што, молодиче, кричиш та чіпаєшса до мене, як лихе щеня? – обурилась Петриха. – Думаєш, што я поносила твоє отіпля³ до мене? Видиш, де – мої колопні? – показала на плесо.

– А тогди хто? – підскочила та.

– Не знаю! Чорт із Дереноватого, котрий тебе суди приніс! – не стерпіла стара. – Ану, дивиса на фуфрю⁴! Она вважає мене за злодія. Не є ти сором та ганьба?

– А чого пропали лиш наші, а ваші остали? – запитала друга, руда, як лисичка.

– Бо лиш ваші були чубаті, бородаті та позолочені, як у царя коруна⁵. Мої були зелені і гнилі та їх ніхто не хотів. Розумієш? – відрізала тій сердита Василина. – А удки вам прийшло таке у ваші пусті голови обвинувачіти мене без ніякого доказу? Га? – роздратовалась Петриха.

– Бо лиш ви та й ваші оскотники водно ходят по потокови! – воркнула пирконоса⁶.

– Най ходят кулько хотят, бо – діти, а не –

оскотники. Ти – оскотник окаянный, штос угадала таке на мене. Потук – і наш, і – волосський. Хоч нас і ділить на дві часті, ми ніколи не мали ні з ким ніякого діла. Розумієш? А ти за чім принесла колопні туй? Чого-с не понесла їх у Тису, або у Дунай? Там – май «близько» та, може, були б не пропали. Я – винна, што їх не є? А до моїх онуків не чіпайса! Ані – до мене! Запам'ятай! – розійшлася стара, бо розлютилась страшно, коли молодича згадала про її внуків.

Почувши сварку у потоці, прибігла Марікуца, а за нею – і Петрушка, її чоловік, бо подумав, що жінки взялись за коси хтозна чого.

– Но, чей бай, молдовиця⁷? – запитав Босий.

– Хтос украв колопні, – сказала Федориха.

– Пропали їм колопні, та угадали на мене, што я злодій, – розплакалась Петриха.

Вона не дуже показувала свої слабості перед людьми, не плакала і не бідкалась майже ніколи, тільки за своїм померлим Петром, або коли щось не вело їй, її дітям, чи у тварин появлялась якась недуга, і то лиш на самоті. Але тепер її звинувачували у крадіжці, у ганебному, непростимому гріху, котрого вона не чинила ніколи. Засоромили її невинну навіки.

Петрушка Босий глянув на річку, глянув і на роздратованих жінок, бо справді щось трапилось. «Хтос забрав коноплі. Але хто? Як що він не бачив, ані його пси не вчули? Вночі бігають розв'язані, а плесо – під його городом, – дивувався він. «Може, наші волохи прийшли цієї ночі, коли почав дощ, бо дорога недалечко, навантажили на віз – і гайда через Калний додому. А вимити повезут їх у Рунянку, у великий потук», – припустив собі у думці волошин, хоч не дуже йому вірилось, бо знав, що його односельчани чесні. «Але туй хтос був. Но, хто? І чому не забрали й мої та й Василичини коноплі? Були на п'ять метрів знижче», – питав сам себе, та ніяк не міг розгадати таємницю.

Жінки кричали, галасували, як ворони біля гнізда, сварились, а потім взялись і до його Марікуци. Ледь за волосся не почали тягати.

(Далі буде).

1 Віпера – отруйна гадюка.

2 Порстка – конопляний сніп.

3 Отіпля – сухе конопляне билиня;

4 Фуфря – негідниця.

5 Коруна – корона.

6 Пирконосий – кирпатий.

7 Молдовиця – молодича.

Корнелій ІРОД

ВЕСЕЛА БОЖЕВІЛЬНЯ

(Із циклу ПРОМАХИ)

(Продовження з № 269)

За останні роки кілька разів відвідала Оксана «бабусю» в Одесі. Жила вона (разом із двома молодшими монахинями – адже їй 103 роки!) у невеликій хатині на вулиці Китобійній. «Там, – каже Оксана, – є навіть подвір'ячко, заросле травою, кілька дерев, побачиш, я певна, що тобі сподобається. У „бабусі“ прийом від одинадцятої до першої години. Відвідують її здебільшого моряки перед тим, ніж рушати у плавання і цікавляться, чи все буде спокійно, без небезпек. Вона не відповідає їм одразу. Спершу цікавиться, на якому кораблі виходять у плавання, що то за судно, який вантаж, що саме перевозять, якими морями чи океанами плаватимуть. А одержавши відповіді на ці запитання, і тоді ще не каже морякові, жде його якась небезпека, чи ні. Переводить бесіду на інше: як там у нього сім'я, дружина, діти? Куди подорожував останній раз і що йому там сподобалося? І інші банальності. А потім раптом каже морякові, що плавання буде благополучним, а вона обіцяє молитися Богові, щоб стеріг його від напасті, і щоб він повернувся здоровим додому. Або іншому: добре було б, сину, не плавати цим судном – будеш у неминучій небезпеці! Скажи й своїм товаришам, якщо можна, хай відкладуть подорож на якийсь тиждень. „Бабуся“ багатьом спасла життя, допомогла уникнути корабельної аварії. Отже, прийом у неї з одинадцятої до першої. Ну, а близьких „бабуся“ приймає у будь-який час».

Ми прилетіли до Одеси о 9 ранку. Я зголоднів і запропонував:

– Оксанко, може, перекусити нам чогось в аеропортовому буфеті?

– Ні. Якщо ти дуже голодний, візьмим якусь булку, пиріг чи печиво, потім купім швидко букет квітів, сядьмо в таксі і їдьмо до «бабусі». Не сердься. Бо після одинадцятої може надійти хтозна-скільки людей. А потім, до літака, матимемо час зайти в якийсь ресторан, погуляти містом... Ти вперше в Одесі, так?

Я відмовився від булок і пирогів – нічого, потерплю, не біда. Ми купили букет чудових троянд, а таксі повезло нас на Китобійну.

«Бабусина» хатина біла, захована на задній стороні подвір'я, далеко від хвіртки, й під безпечною охороною чотирьох-п'ятьох безлистих в цю пору вишень та яблунь. Від хвіртки до хати – якихось 20-25 метрів – вела алея, власне, стежка, вистелена дрібною

рінню, мов білою квасолею. Як тільки проминули ми хвіртку, я побачив «бабусю» – ступала неквапно стежкою поміж невеликими латками снігу. Вона помітила нас і звернула в наш бік. Була вона дуже низькою (не гадаю, що сягала півтора метра), хода її була майже рівномірною для людини віком 103 роки, тримала в одній руці тонку бамбукову палку, якою не користувалася, ніби намагалася доказати собі і всім, що палка їй ще не потрібна.

– Ласкаво вітаю вас, діти! – радо зустріла вона нас. – Хай вас Бог благословить! – простягнула «бабуся» руки до Оксани.

Я гадав, що вона збирається обняти її, але Оксана знала, що має робити: нахилилася дуже низько, щоб «бабуся» поцілувала її в саме тім'я. Потім монахиня підійшла до мене. Я й собі схилився каблучкою. Вона поцілувала й мене, а далі каже:

– Ти не наш.

Її зауваження здивувало мене, але не дуже, бо не обов'язково бути віщуном, щоб здогадатися, що я не «радянський» – дивлячись на крій одягу, головню штанів (у нас носили тоді вузькі, а у них – надто широкі), на стрижку; по вимові ні, бо я ще жодного слова не вимовив. Але я довго над цим не задумувався, а зробив те, що й Оксана раніше: нахилився вдруге й поцілував їй руку. Госпідку! Я ще ніколи не бачив таких рук! Певна річ, що були прекрасними, але я просто не в силі описати їх. Так, були вони малі, але мали якусь покірливу теплоту, лагідну м'якість, майже прозору, але і щось ласкаве і покровительське. В ту мить, не знаю чому, в моїй голові промайнула думка, що такі руки має лише Богоматір.

Коли ми дійшли до хати, стара монахиня злегка постукнула палкою у вхідні двері:

– Марфа! Накривай швидко стіл, бо наші гості дуже голодні, – а далі до нас: – Чим хата багата, діти... сьогодні п'ятниця, і в нас лише пісна страва.

Аж той факт, що черниця вгадала, що ми голодні, здивував мене. Але зрештою, людина з таким довгим життєвим досвідом може вгадати, може прочитати на чіємось обличчі – голодний він чи ні. А якщо вона справді?..

Нас нагодували чудовими стравами: борщ з грибами, грибна токана та квашені яблука, підпеньки й білі. Ми їли мовчки, ласували поданим, а «бабуся» аж милувалася нами. А де добули вони грибів, думалося

мені, бо в цьому регіоні, мабуть, нема букових чи грабових лісів?

Наче вгадала мою думку, монахиня сказала:

– Цього літа відвідали ми Олексія (вона про патріарха «всієї Росії»), держиться він нівроку, бо ще молодий (було йому тоді майже 90 років, але попри її 103...). В тамтешніх лісах ми з Марфою та з Агафією назбирали багато грибів, висушили, щоб мати на всі пости. А підпеньки та білі гриби не сушать, а тільки маринують. Я рада, діти, що ви смакуєте наші страви.

Потім раптом заговорила до мене:

– Ти матимеш важливе досягнення – служитимеш біля вишнього престолу!

Я здригнувся майже злякано. Не розумів про що вона, а доти я ніколи не чув вислів «вишній престол». Невже це про парижський пост? Може. Хто його знає. Не гадаю, що раніше питала вона, ким я працюю. А тоді я працював біля досить високого «престолу»...

Коли летіли ми назад, я замітив, що Оксана була незадоволена, можливо, через те, що «бабуся» нічого не сказала про наше майбутнє – поберемося ми, чи ні? Я відчував, що вона страшно цього хотіла. В літаку Оксана склонила голову на моє плече:

– Чув ти, що сказала «бабуся» вкінці? Матимемо ще сьогодні невеликі неприємності і тому радить нам сидіти вдома...

– Добре, що не казала, що наш літак розіб'ється... – по-дурному пожартував я.

– Казала, що увечері, – лагідно посварила мене Оксана, – а не тепер. І казала, що невеликі неприємності.

Ми долетіли нормально. Київ зустрів нас густим тихим снігом; падав сніг не лапятий, а ледь шелесткий, примерзлий. Дома ждала нас Оксанина мати, хороша Ніна Петрівна, з теплою вечерею. Надворі було вже поночі, а сніг продовжував падати густий і вже шорсткий, мов пісок.

– Хочеш, вийдемо та пройдемося трохи? – запропонувала Оксана, заглядаючи у вікно. – Надворі – просто казка! Скоро Тарас повинен вийти з роботи (Тарас – її менший брат, працював інженером на заводі мотоциклів, чудовий юнак); він завжди вертається парком. Зустрінемо його в парку, хочеш?

В парку – ні душі. Сніг сіявся хвилями поміж замерзлі віти дерев, застеляв алеї, кіоски, лавки, ліхтарі, навколо яких рій сніжинок кружляв і творив золотаві ореоли.

Оксана взяла мене під руку обома своїми руками, і ми неквапно брели заметеною алеєю.

– Я заплющу очі, – сказала вона мені, – а ти розкажуй що-небудь по-румунськи, що завгодно: хочу уявити собі, що я в Бухаресті... (Оксана нероз

зізнавалася, що минулорічні відвідини були для неї дуже приємними).

Мені сподобалася така гра і я почав говорити їй всякі принадні слова, далі став верзти теплим тоном різні небелиці, бо вона все одно не розуміла, що я кажу. Ідучи так, дійшли ми до високого ліхтаря, під яким курили два юнаки. Почувши чужу мову, вони певне подумали, що ми іноземці й почали хуліганити, висловлювати всякі неподобства стосовно Оксани. Ми зупинилися. Я вивільнив свою руку і, лаючи їх по-румунськи й по-українськи, пішов на хуліганів. Я, на жаль, завжди закипаю дуже швидко, а тоді я таки змушений був «когутитися», щоб як справжній кавалер захистити Оксанину честь. Коли дійшов я до них, продовжуючи ляяти їх, вдарив не найближчого до мене юнака, а того, котрий стояв осторонь – психологічно, я хотів, щоб мій жест був несподіванкою. Але не вийшло. Той, що стояв переді мною, вдарив мене кулаком, аж мої окуляри полетіли десь у сніг. Ударив і я його. Той, у котрого я вперше попав, теж накинувся на мене. Билися ми наосліп кулаками, ногами – вдаряли вони, вдаряв і я, але невдовзі стало ясно, що переможцем буду не я. На щастя, саме тоді надійшов Тарас і, не роздумуючи довго, накинувся на моїх суперників. Тільки це заставило їх швидко показати нам п'яти. А ми, розуміється, не погналися за ними.

– Що тут діється?! – ще не розуміючи, тільки тоді запитав Тарас.

– Та нічого, вцепилися якісь хулігани, – заспокоїла його сестра, потім повернулася в мій бік і, простягаючи мені мої окуляри, посміхнулася: – А бачиш, про що попереджала «бабуся»?.. Ось неприємність. Я ж казала тобі, що вона віщунка!

А й справді. Тому я почав більш серйозно ставитися до сказаного монахиною, вдумуватися й довіряти в більшій мірі її словам про загадковий «вишній престол». Я вже бачив себе в Парижі.

Коли повернувся я до Бухаресту, секретарка сказала, що Гоґу Гаврілеску дзвонив щодня і питав, чи не вернувся я. Як тільки повернуся – жде мого дзвінка! Але доки телефонувати йому, подзвонив мені на роботу Дорін Сіретяну:

– Добре, що ти вернувся! Гадаю, ти не телефонував Лазарові, так?

– Ні.

– То й добре – не дзвони ні в якому разі!

– А що таке? Що сталося?

– Розкажу, але не по телефону... І я, і Гоґу гадали, що не дочекаємося тебе! Я прийшов би таки зараз до ДККМ, але не сам, а з одним своїм другом, можеш нас прийняти?

– Дуже радо.

(Продовження на 37 с.)

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ОБЕРРОННЕН

(Прозова коломийка для душі і серця)

(Продовження з № 269)

13. КОВНИК

Перша хата ліворуч, як заходить в село, це хата майстра бляхаря, угорця Лоція Ціллера, як його звали в селі, бо справжнє його ім'я Чілогеді, що значить «зоряний пагорб». Я ходив в один клас – десятий (після того, як мене викинули з ліцею), з його братом Антоном, а ще пам'ятаю, що в них була сестра, молодша на рік від нас, але найкрасивіша у всій школі, на жаль, забув, як її звали.

Батько був добрим другом з Ціллером, він часто приходив до нас, і батько вгощав його вином. Ціллер вмів змайструвати і відремонтувати будь-яку річ, від бляшаного горщика до залізних грубок і різних тачок, візків та візочків... Хоча в нас був сусід, який вмів майструвати ті самі речі, але батько завжди йшов до Ціллера.

Обминаючи Цілерову хату, річка Ронішора тупилася до підніжжя горба Ковника, з якого вливався в неї маленький потічок, і бігла далі по під великий міст, справжній бетонний міст, щоб зустрітись зі Стижеретським потоком, який весною чи в дощові дні роздувався, шумів та бурчав, мов нечиста сила.

Стижеретський потік тісно пов'язаний з моїм дитинством. Далеко звідси, від орсагу, у лазах в Нижньому Стижереті я часто відпочивав на його бережку, йдучи на Опчину і несучи мішок чи кошик, повен харчів. На Опчині ми з мамою випасали нашу худобу, але про Опчину я розповім вам іншим разом. Також тут, біля Стижеретського потоку, я відпочивав, коли повертався з Опчини, несучи молоко, гриби чи назбирану малину.

Одного разу батько повів мене вгору Стижеретським потоком і показав мені місце, де колись стояв млин, побудований вуйком Яворовичим. Я дуже здивувався, бо в моїй уяві млин – це публічне місце, куди приходять люди і гомонять між собою, а не глибокий, забутий світом дзвур. Та колись і до цього млина приходили люди і мололи кукурудзу, розмовляли, курили глиняні люльки, але світ на місці не стоїть, старе покоління повмирало, а молоді спустились жити в долину, де життя легше.

Мабуть, ми ще повернемось і до Стижеретського потоку, а поки що повертаємось до нашої Ронішори, де вона зустрічається зі своїм побратимом Стижеретом. Тут, на лівому її березі, знаходився досить великий

будинок, який ми називали «бригадою», мабуть, від бригади лісників, бо це був лісничий будинок. Ще була одна бригада в центрі села, туди приходила касирка і давала нам гроші, які ми заробляли на «сіянках», а ще тут виділяли «бони» (талони) на дрова.

Не знаю, яким чином, і навіть не цікавлять мене такі підлості, через які ці будинки відразу стали приватним майном якихось багатіїв. Та Господь з ними!

Бригада з-під Ковника була центром колектування лісових плодів. Тут за назбирані кислиці, дерен, жолуді чи букові горішки, люди отримували гроші і хліб. Чорний добрий хліб, який їли убогі люди, а багаті годували ним свиней. Восени тут стояли великі черги. Я до сих пір пам'ятаю гострий запах бочок, в які насипали дерен. Найчастіше я збирав дерен, одного разу, здається, назбирав диких кислиць, і одного разу, пізньою осінню, назбирав букових горішків, жирю, як їх називають у нашому селі. За кілограм жирю ми отримували 24 леї, а це аж 6 чорних хлібин. За кілограм дерену ми отримували 4 леї, або одну хлібину, але дерену було досить в нашому городі і в сусідніх також, за що нас сусіди проклинали, коли косили потоптану отаву.

Ми заробляли ціле літо гроші, щоб мати на Велику Богородицю – найрадісніший день для всіх дітей села, тільки не для мене. Мене обходила така радість, радість йти на Коштіль, бачити циганів, купити від них коралів, медяників, фівкалів та фірітькалів, гребінців, дзеркалець та буділарошів, бо мої батьки були (аж злість мене бере за втрачене дитинство) свідками Єгови, а *єговісти* уважали таке свято «поганським», як всіх православних християн уважали «поганами», які не вірять у Єгову і погинуть в огненому Армегедоні!

Складав і я гріш до гроша, тайкома від батька, якісь там лейчики, бо я мусів приносити додому хліба, хоч ми не були зовсім убогими, але їли чорний хліб, бо батько був занадто заощадливим, щоб не сказати скупим. Зате десь колись – два чи три рази за ціле дитинство – на Малу Богородицю, коли був храм у нашому селі, я все-таки купив собі буділарош і якусь там цяцьку, повертаючись зі школи додому. Багато разів котрийсь із парубків збирав довкола себе «шмаркачів» і перекидав циганський стіл, повний «циганіями», які розсипались на всі боки, і тоді всі ті циганські речі були для малюків безкоштовними, навіть не краденими, бо вони лежали «нічийми» на дорозі. Купленими чи знайденими «циганіями» я тішився тайкома від батькового ока.

14. ПОРТОШ

«Портошанські легіники,
портошанська банда,
портошанських легіників
любити не ганьба».

Строфа зі співанки, яку співають
портошанські легіни

Правда, цю співанку співали і бабичани, називаючи себе «бабичанськими легіниками», співали її й осояни, й інші легені зі всіх присілків, але найбільш гордими легінями були портошанські. Такими вони себе уважали: гордими, хоробрими і працюючими. Насправді такими були всі парубки села, але чомусь то портошани вважали себе найліпшими і нізащо у світі не дали би осоромити свій Портош.

На закарпатському діалекті слово *портош* означає місце біля річки, де виготовляли плоти для сплаву лісу. Річковий порт, чи пристань для плотів. Про Великий Бичків пише в історії села: «Правий берег Тиси став портом Портош, навколо порту були соляні склади...»

Тут, в Оберрохнені, Ронішора занадто мала для сплаву лісу, чи річкового порту, а портошом називали місце на самому роздоріжжі, від якого одна з доріг вела на Коштіль, а інша – через Герен до Петрова, якою ми з вами потрапили до села. Тут на Портоші була залізнична станція, на якій вантажили у вагони нарубані буки та дуби, яких привозили возарі з лісів Герену. І тепер в селі говорять, коли хтось залишить дерево на вулиці біля своєї хати: «Дивися, зробив із вулиці портош, годі пройти!»

У місцевих документах такої назви немає, але є Жідічія, а від чого пішла ця Жідічія... ну, вже вгадайте й самі...

Починаючи від бригади, що під Ковником, Ронішора протікає крізь городи портошанських газдів, а потім

по під залізний міст, через який гуркотіла мошинка на Коштіль, чи з Коштіля до Сиготу. Вузьку залізницю, яка зв'язувала Коштіль із Сиготградом – 23,3 км почали будувати весною 1881 року, а відкрили 1 січня 1883 року. На жаль, закрили її в 1997 році.

Тут, недалеко цього мосту, у Ронішорі вливався Коштільський потік – одна з найбільших її приток, але й одна з найшкідливіших, чи, мабуть, найкорисніших для портошан, тому що, коли випускали з коштільського купала ропу, то вся риба в Ронішорі плавала горі черевом, наче мертва, портошанам залишалось тільки збирати її та їсти.

Якраз в цьому місці ми мали велике плесо, в якому купалися від Святого Петра до Малої Богородиці. Широке плесо, а глибоке – жабі по коліна, та це було наше величезне озеро, яким ми гордились. Дальше в долину, напроти Джужурів було місце, де матері клали мочити коноплі, коли ми йшли класти чи вибирати коноплі – то була велика радість для нас, купайся, скільки захочеш і мати сварити не буде.

Траплялось і таке: впадуть проливні дощі, річка надується, а наші коноплі... шукай їх в Чорному морі.

(Далі буде).

ВЕСЕЛА БОЖЕВІЛЬНЯ

(Продовження з 35 с.)

Дорін Сиретяну прийшов разом з інженером Юном Базганом. (Я не знав, хто такий Іон Базган. Тоді довідався від Доріна, що він ще з 1935 року вважається винахідником методу буріння на великій глибині. Просить допомогти йому прочитати десь кілька публічних лекцій про свій винахід. Влаштував я йому цикл лекцій у Залі Даллес. Але про це – не зараз.) Щодо Лазара, Дорін Сиретяну сказав, що той був арештований.

– Арештований?! – недовіряв я своїм вухам. – За що?

– За лихварство і шахрайство! Ти не телефонуй йому, чуєш! – застеріг ще раз Дорін Сиретяну. – Навіщо мати тобі до діла з міліцією?.. Негідник, хвалився, що працює в ЦеКа, а він на ділі нещасний шахрай! Бачив? Він пропонував позичити тобі 25.000, щоб потім здерти з тебе хтозна-які проценти!

Так закінчилася моя мрія працювати культурним аташе в Парижі, а мій «престол» залишився ще на кілька років у Державному комітеті з питань культури і мистецтва.

Лише після того, як восени 1972 року вступив я на Теологію, довідався, що у «вишньому престолі» сидить наш Спаситель Ісус Христос. А мені, дякувати Богу, справді пощастило служити біля (як казала «бабуся») Його світлого престолу з січня 1976 року аж по сьогоднішній день.

(Продовження з № 260)

13.

Я й не знав у що вірити. Якби знав, що ти дійсно існуєш, можливо міг би виметикувати інший світ. Інші імена міг би уділити тим, які вдихали те саме повітря, що й ти. Втішались тобою й були поруч тебе, хоча я примирився з думкою, що ти була тільки моєю гадкою. Вони були реальними людьми. Подібно Ельзі. Тій, яка не померла при кінці осені, так, як я помишляв. А існувала. До речі, минулого місяця я зустрів її в одному чужім місті. Там, де її не знали. Де не було ніякої пригадки. Нічого з її минулого, з нашої сукупної тогочасності. І хоча й розпитувалась про тебе, хотів, щоби вона помишляла, що ти була тільки простою ідеєю; апокрифічною. Не хотів, щоб знала все, що не знавав ані я, до тієї миті, в якій осяг, що не можна було, щоби ти не існувала.

Припоминаєш? Я запізнавав, а ти зізналась, що прийшла невпору. І не знала околиць. І не сміла відправитись в пошуки якогось там готелю. Тому що вулиці були безлюдними. Починало темніти, а тиша, тиша, – шептала ти, – тиша ставала нестерпною.

Казала, що завжди була тільки чужою тінню. «Для всіх. Навіть і для самої себе. Поспіль. Мов птах, що залишив єдиний берег, щоби загубитися в пустім небі, далекім та холоднім. Щоби померти там, де ніхто не вбачає твоєї відсутності». Казала, що я не повинен був зустріти тебе. «Зустріти саме у Владиславо. В отім місті на окраїні світу, у яким не було жодного готелю Імперіал. Ніколи. І в ніякім випадку саме на набережній вулиці під номером 107, як заявляли в рекламах Інкогніто, туристична фірма з півночі Польщі. Як казали вони...» Як казали тобі вони, переконуючи в існуванні майже ірреального простору. Десь, між двома фантазіями. Там, де саме починала безкінечність. Повітря. Вода. Безкінечність. І єдина людина, чекаючи вічності.

Ти. Тільки ти могла появитись саме в ту мить, коли я не чекав уже нікого.

Якесь ліквідне сяйво плямило околицю фіолетовим блиском. Докреслювало краї пізаного. Проковзувало мимо. З безмежності у внутрішність кожної речі, будівлі, силуету, що застигав у якійсь незвичній нерухомості. Розчиняло очевидні форми, зливаючи їх у гетерогенне ціле. Жодна хвиля вже не залишала окантовок піни, мов чорнил розлитих саме з окраїн обр'ю. І жодна птиця, неприродно біла та присутня, не розтинала повітря своїм невловимим польотом до можливої межі ілюзії. Тільки одне єдине відображення, щось схоже на спалах, розірвало чар того майже нескінченного моменту. Тільки погляд твій освітлював усе, що тремтіло навкруги дійсними та ясними тоннами. Залишав опалові сліди в тих місцях, де у повітрі, здавалось, появлялись якісь незрозумілі тріщини.

– Ти? Власне отут?

Тільки ти могла заперечити все те, що я знав про цей

світ. Усе те, що я бачив і думав, що все могло б бути зовсім іншим.

– Саме тепер?

– Назавжди, – прошептав я.

– Скажи, – усміхнулась ти, – скажи мені: та чи зустрічались ми деінде?

– Деінде? – повторив я, начебто старався згадати якийсь неясний сон з якогось іншого життя. І не добавив більше нічого, жодної точки опори, гідної збудити у твоїх думках безліч незрозумілих бажань, чогось, що вродилось з марнославства і не мало жодної опори у твоїй дійсності; у нашій дійсності. Звичайно, якщо могла йти мова про відповідну реальність.

– Може, під час мандрівки, якої вже й не пригадую, – наполягала ти поблажливим голосом. Ти провокувала мене. Зобов'язувала вірити, що все те, що я уявляв до тих пір, було більше ніж якась проста спроба змінити правдивість. Може, все те було саме низкою спогадів усіх днів, прожитих у непізнанні, десь на межах снів, там, де навіть і час втрачав будь-яку силу. Або, може, всі ті інсинуації були передбаченням усього того, що ми повинні були пережити разом.

Микола КОРНИЦАН

ПСИХОЗИ

(Уривок з новели)

– Мандрівка? – спантеличений, мов заложник безцільних кавалькад, я впадав у потік суперечливих спогадів, у щось, що ніколи й не існувало. Але хотів упізнати все те навіть тоді, коли я ще тебе й не знав, але відчував, що ти існуєш; ти повинна була існувати. Хотів повторити абсолютно все. І, може, саме так міг винайти досить сил, щоби у відповідну мить зупинити всю ту мою втечу до малоїмовірного майбутнього. Я міг піти іншими дорогами. Знов і знов. І, може, міг зустріти тебе в іншій часі. Там, де будь-яке чекання мало ясний сенс.

– У мандрівці, яку ще пригадую. Ти майнув поруч. І навіть зупинився. Поглянув у мої вічі, начебто пригадав щось провідне.

І все ж, всупереч будь-яким спробам пояснити неможливе, тобі вдалось подолати невтомні грядущі бажання. Ти мовчала. Турбувалась, але тобі не вдавалось розірвати чари тих годин. Попрямувала дорогою паралельною із хвилям, які, мов плетива лілій та магнолій, ударялись об гранітні бруківки та п'єдестали морських божеств. Я ж знав, що тобі потрібно було прямувати далі. За інші горизонти. За все те, що мені вдалось уявляти в ті дивні та заплутані години. Я знав, що та перша зустріч могла постати найболючішою втратою всього мого життя.

– Втратою?

Але я не відповів. Не через невігластво, а тільки тому, що не хотів піддаватись до іншої гри нез'ясовних передчувань. Міг покинути все і не старатися внести значущі зміни в те, що ми повинні були пережити разом. Ані тоді, у первиннім періоді, ані пізніше, коли хтось інший старався зруйнувати все те, що нам удалось покорити за весь цей час. Даремно. Дарма силкувався заманити мене на свою сторону, кмітуючи, що власне так зможе розлучити нас. Назовсім. І, звичайно, що ані з тобою не вдалось йому майже нічого. Не вдалось скористатися твоєю добротою. І, не залежно від усіх її даремних вибриків, у всій тій надмірній метушні, вона уникала провідного моменту: вище чим любові, які зв'язували нас, знаходилися девізи тверезого глузду, придатні елементи, що сприяли обрису однакового методу розбору та синтезу нашого сумісного побуту. Щоправда, траплялось, що подеколи в нас появлялись різні погляди відносно однієї й тієї ж проблеми. Але завжди, урешті-решт, нам вдавалось дійти до однакового вирішення. Вона, однак, добачала в нашій, подеколи дивній поведінці, точніше в тій плутанині, в якій ми застрягали, коли не могли вирішити ту чи іншу проблему, убачала саме ту перешкоду, яка могла поставити фінальну точку нашим відносинам. І тоді раділа. Вирішивши скористатися перевагою, втручалася найнесподіваним чином. Розповідала про інші можливості. Пропонувала безліч урегулювань, усі, до речі, доводячи до очевидного бажання позбавитися своєї самотності. І в ті моменти, під час ретельних демонстрацій, вдавалась до всіляких хитрощів. Балакала про те чи інше. Іноді, її тон ставав занадто різким. Іншим разом, отримував більш мелодійні нюанси, наводячи на якусь нез'ясовну жалість. Але в цьому випадку усе те було тільки фальшю, майстерним акторством, до якого вдавалась тільки, щоби заволокти на свою сторону. Скаржилася, що відчувалась самотньою та не знаходила власного місця. Казала, що коли б біля неї був ще хтось, могла стати прикладом для інших. Саме так казала: «провідним прикладом». Потім слідували інші приклади уявної хоробрості. Точніше, тільки нелогічна амальгама прагнень та бажань, виявляючи її справжню суть: тільки жертва нав'язливих потреб. Тривожними, однак, не були її повторні скарги, а, скоріше, звинувачування якими ображала інших осіб. Саме тому, навіть і в цім випадку, можна було говорити про чіткий розлад її особистості.

Вона була іншою. Щоразу, коли скаржилася, викликала глибоке відчуття жалю, співчуття, що паморочило твій глузд. Удавала, що її життя вже не має жодного смислу. І у всіх своїх невдачах знаходила єдину винуватицю – свою рідну сестру Лару. Лару Клаус. Казала, що коли її не було б, вона могла б позбутися всього того безладу та горя, самотності та відчуження. І навіть і зізнавалась, що завжди мріяла зайняти її місце. Як і Лара, вона хотіла стати

респектабельним учителем. Тільки так, – заповідала, – тільки так могла знаходитися більше часу біля нас. Повсякдень. Щогодини. Але, згодом з'являлося дедалі більше перешкод. І найгіршим забобоном була, неодмінно, її хвороба. Таким чином, повна ізоляція ставала єдиним шансом на виживання. Хоча й здавався нестерпною мукою, подібний модус існування згодом ставав звичкою. До того моменту, коли в її житті появилися саме ми. На початку ти; ти, Клара. Зі всім твоїм милосердям та з упертою завзятістю врятувати якесь невдале життя. А потім уже і я, єдиний незнайомиць, у котрому вона добачила можливого рятівника, збіг ідеального образу, занадто ретельно окресленого її думкою. Я появився своєчасно.

Пригадуєш? Лара Клаус запросила нас у подорож, у якій не обійшлося без усіляких пригод, як довелось з'ясувати пізніше. У ліс, переповнений тіннями, шляхами, що кінчалися знічев'я, скелями; мурами масивних скель.

Звичайно, що Едвіні подобався той простір. Знімала все. Казала, що будь-хто міг зрозуміти, що там, у тій дичині, усе, абсолютно все мало інший сенс. Коли після декількох годин виснажної ходи ми дійшли на останок до якоїсь величезної будівлі, прихованої у серцевині того хаотичного лабіринту, Лара пояснила: «Це був маєток нашого діда». «Готель Імперіал», – додала Едвіна. «Справжній готель Імперіал, а не той, у центрі міста», – додала, закріплюючи наше здивування. «На жаль, – перейняла Лара, – єдиною будівлею, що знаходиться поблизу, є тільки якийсь старий лазарет. Неподалік звідсіль».

«Старий лазарет», згадали слова колишньої колеги. Місце, куди вона дійшла тільки через власну вину. Марно ми старалися пояснити їй, що краще було б, якщо б не вмшувалась. Хоча й знала, що не могла впоратися зі всім тим, Лара проте і надалі вела той самий упеклий бій. Сама із собою. Щодня. Вдаючись до тих же виснажливих репетицій. Та, може, ми могли залишити її в спокої, якби вона не приступила до безлічі загроз. Допомога, на яку натякала так часто, коли йшлося про помсту, була, звичайно ж, її сестра; абсолютно невідома людина, отруйна тінь, до якої звернулася в останній момент. У цьому контексті, Едвіна виявилась більш здібнішою чим та, яка зараз, можливо, знайшла спокій саме в тім лазареті, якого згадала в невідходящий момент. В Едвіні був інший характер. Вона була імпульсивною та доволі ретельною у всім тім, що заплановувала. Саме тому ще з самого початку ми знали, що повинні були усунути її. Навіть і ціною смерті. Бо така людина, щоби пізнати щастя, була встані на будь-які звірства. І через те, що в неї не було чого губити, боролася без жодного страху. Боролася аж до моменту, коли нарешті добралася й вона поруч своєї сестри. В той самий лазарет, з-поблизу готелю Імперіал.

(Далі буде).

Маріанна-Наталія БОДНАРУК

СВІТСЬКІ ТА РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ (ПОВІТ МАРМУРЕШ) ТА УКРАЇНЦІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ – «Коляда». Обряди і традиції Різдва –

«Коляда» – це християнський звичай, який містить багато світських елементів і практикується в селах історичного Марамуреша. «Коляда» – це драматичний твір на релігійну тему, в якому розповідається про народження Ісуса Христа. Важливі персонажі цього драматичного дійства: ангели, чиста душа, три царі зі Сходу, жид, дід, пастирі.

Треба відмітити, що сільські хлопці під наглядом пароха громади організують з нагоди Різдва одну, дві або й три «коляди». Ці групи хлопців розучують п'єсу «Рождество Спасителя нашого Ісуса Христа», з якою, починаючи від святвечора, ходять від хати до хати, щоб прославляти Ісуса Христа. Для постановки п'єси «Рождество Спасителя нашого Ісуса Христа» потрібно 12 хлопців. В моєму рідному селі Вишня Рівна «коляда» складається з:

1. двох ангелів, одягнених в біле. Вони носять «церкву», що символізує ясла, де народився Ісус Христос;
2. чистої душі, теж одягненої у біле;
3. трьох царів зі Сходу: Каспар, Мельхіор і Бальтазар, які принесли в подарунок Ісусові Христові золото, смірну і ладан;
4. жида, який символізує народ, що був проти Новонародженого;
5. діда, який представляє всіх віруючих, що радувалися Новонародженому;
6. чотирьох пастирів, які символізують пастухів з Віфлеєма, які стали свідками чуда, що трапилося в яслях Віфлеєму.

Як було зазначено вище, ангели і чиста душа одягнені в білому, що символізує чистоту душі і чистоту розуму. Вони були перші, котрі радувалися новонародженому Ісусові Христові. «Ангели зійшли з небес, оточили хлів, де народився Ісус Христос і співали: Так для мене Господь учинив за тих днів, коли зглянувся Він, щоб зняти наругу мою між людьми!»¹. Перед тим як почати ходити від хати до хати, «коляда» приходять до парафії, щоб виконати п'єсу «Рождество Спасителя нашого Ісуса Христа». Там вони приймають дари, а сільський священник благословляє всіх. Після того «коляда» іде селом, прославляючи Ісуса Христа.

«Коляда» має велику відповідальність, тому що її члени повинні бути присутніми на богослужінні опівночі і на всіх релігійних відправах, які відбуваються з нагоди цього свята. «Коляда» припиняє діяльність тільки після нового року за старим стилем.

Уже поверх двадцять років поспіль у Сігеті проходить Фестиваль українських колядок та зимових обрядів, на який запрошуються кращі українські «коляди» марамороського краю, а також у Фестивалі беруть участь українські ансамблі Румунії та зарубіжжя.

І на сході України хлопці складають «коляду», п'єсу «Рождество Спасителя нашого Ісуса Христа», як і в наших краях. Але, слід зазначити, що в цих краях зустрічаються й інші традиції. Так, наприклад, віруючі не організують «коляду», з нагоди Різдва вони утворюють групи колядників, які ходять з хрестом або із зображенням народження Ісуса Христа, а молодь ходить із зіркою.

Ми бачимо, що на заході, в центрі або на південній Україні існують ті самі традиції, як і в нас. В цих краях в сільській місцевості «коляда» має той самий склад, але в деяких місцях ангели носять між ними не церкву, а ялиночку. Ця ялинка має на верхечку зірку, що символізує ту саму зірку, за допомогою якої три царі зі Сходу змогли знайти місце народження Ісуса. Поряд з зіркою – декілька ікон з ангелами із розпростертими крилами, що символізують радість народження Ісуса Христа².

Коли ми думаємо про Різдво, думка летить до родини, і ми згадуємо колядки, яких нас навчили наші бабусі і дідусі, такі як: «В Віфлеємі новина», «Небо і земля», «Нині настала в світі новина», «Нова радість стала», «Дивная новина», «Кликніть всі ангели» і так далі. Ось, наприклад, неведемо текст останньої:

*Кликніть, всі ангели,
На небесах согласно,—
Ви, людіє, на землі,
Пойте пісні прекрасно.*

*Приспів: Царіє, вдарте в струни,
Возиграйте, князи, в труби –
Христос рождається, славіте,
Язиці, розумійте,
Яко, яко з нами Бог.*

*Пастиріє співали,
Рожденного витали,
А царіє от востока
Кланяються со дари³.*

Але з плином часу до наших традиційних колядок добавилися й інші, сучасні колядки, такі як:

*Тиха ніч, свята ніч!
Ясність б'є від зірниць.
Дитинонька Пресвята,
Така ясна, мов зоря,
Спочиває в тихім сні.*

*Тиха ніч, свята ніч!
Ой, зітри сльози з віч,
Бо Син Божий йде до нас,
Цілий світ любов'ю спас,
Вітай нам, святе Дитя!*

*Свята ніч настає,
Ясний блиск з неба б'є,
В людським тілі Божий Син
Прийшо нині в Віфлеєм
Щоб спасти цілий світ.*

*Тиха ніч, свята ніч!
Зірка сяє ясна,
Потішає серця,
Величає Христа.
Дитя святе, як зоря,
Нам світи, зоря ясна!
(колядка: «Тиха ніч, свята ніч»)⁴.*

Крім «коляди», з давніх часів існує світська традиція, щоб на Різдво хлопці одягалися на «чорта»,

носячи на голові маску з рогами. На одязі вони мають підвішені дзвіночки різних розмірів, а в руці тримають батіг. Тому, коли рухаються вулицею, вони створюють дуже великий шум, а діти лякаються їх. Інші хлопці одягаються на «жида». Цей «жид» повинен мати обов'язково на голові капелюх з широкими краями. Крім «чорта» і «жида», хлопці одягаються також і в «юлішку»: це лінива і безладна дівчина/жінка. У нас в селі також хлопці носять і інші маски, і всі разом гуляють по центрі села. Вони піднімаються на високі дерева або навіть на телеграфні стовпи, звідки закликають людей і повідомляють різні новини, які відбулися в селі за останні 24 години. Наприклад, «жид» починає кричати і навіть вказувати пальцем на гурт людей, розповідаючи про дівчину, яка дуже ледача. Говорячи це, він повідомляє всіх, що дівчина

замкнула двері, не запалила вогню, не прибрала, але їла. Він хвалиться, що був до одної дівчини, яка вела себе дуже добре і, нарешті, вони поцілувалися, і в цей раз він вказує пальцем на ту дівчину. Інший маскований казав, що одна дівчина хотіла митися, вона не замкнула двері, а коли зайшли колядники, знайшли її роздягнутою. Віруючі дивляться туди, де вказують хлопці, але вони не в змозі визначити про кого говориться. Інший маскований розповідав, що стояв біля одного будинку і бачив групу хлопців, котрі сватили одну дівчину. Маскований дивиться на групу людей, де сидить пара, щоб люди зрозуміли про кого йде розмова.

Повертаючись до традицій та обрядів на Україні, згадаю, що на сході України хлопці маскуються приблизно так само, як і в нас: в жида, діда, чисту душу або в неакуратну дівчину⁵.

¹ *** *Biblia sau Sf. Scriptură*,..., Євангелія від Луки, глава 1, стишок 25.

² Галина Солоцька, *там же*, с. 44.

³ З усної народної творчості.

⁴ <http://www.pisni.org.ua/songs/24665.html>

⁵ Олекса Воропай, *там же*, с. 43-44.

Дитяча сторінка

РІЗДВЯНІ ВІРШІ

Олекса СТЕФАНОВИЧ

Різдвяна казка

Що за дивна то новинка
Стала в лісі -
Засвітилася ялинка
На узліссі!
Свічечок на гілках – сила-
Пресилена -
І червона, й синя, й біла,
І зелена!..
А горішків і цукорків -
Без рахунків!..
А під нею – цілі горки
Подарунків!..
Позбігалися із гаю
Зайці й білки,
А вона їм простягає
Свої гілки.
«Грійте вогниками лапки,
Грійте ніжки,
А після – цукорки, ябка
Та горішки...»
Як нагрілись нахололі
Їхні шубки,
Всі горішки покололи
Гострі зубки.
І цукорки їм припали
До сподоби.
Дай ще більше, то замало
Їх було би!
Не лишилася ні криха
І від яблук...
Все їх бавило – і дзиґа,
І кораблик...
Всі дарунки знадобились,
Всі гостинці,
Тільки зірка залишилась
На ялинці.
В темний гай з ялинки сяє

Тільки зірка.
І ялинка каже заям
І вивіркам:
«А тепер їдіте спатки -
Я вберуся
І навідаю ту хатку,
Де Маруся».

На стайню убогу
Показує їм.
І в стайню-храмину
Царі увійшли,
Дитя передвічне
У яслах знайшли.
Один уклонився,
До ясел припав,
Другой Йому ніжки
Святі цілував;
А щонаймолодший
Дарунки зібрав
І в ясла до ніжок
Покірно поклав.
В ту пору із неба
Веселі й гучні
Святих херувимів
Летіли пісні.
Летіли й казали,
Щоб мир звеселився;
Бо здійлось диво:
Христос народивсь!
Святий вечір!

Іван ОБЕЧКО

Яків Щоголєв

Кольадка

З далекого сходу
Йшло троє царів;
Їм промінь від зірки
Із неба світив.
І тихо та зірка
По небу пливла,
Поки аж до міста
Святого вела.
Потім вона стала
І світом ясним

Божа зірка

Божа зірка золота
Землю освітила,
Про народження Христа
Людям сповістила.
З неба янголи святі
Пастушків збудили,
Бога нашого в Христі
Славити навчили.
Славлять тиху ніч святу
Всі народи світу,
І вклоняються Христу
Українські діти.

Дитяча сторінка

Пастушок

Мені всього сім літ минуло.
Я вчуся в школі перший рік,
Та знаю я, чому проснулись
Від світла ясної Зорі
Ті пастушки в пустині дальній
Всі чемні, добрі, як один!
Це їм з'явився в бідній стайні
Ісусик-хлопчик – Божий Син!
З тих пір бабусі, мами, тати
Не сплять вночі перед Різдом,
І я не сплю, щоб не проспати,
Щоб бути – ніби пастушком!

Віра БОБК

Різдво

Всміхнися, Мамо! На Твоїх колінах
Проснулось нині дороге Дитя;
Його загрили сарни і ягня,
Як догорали в вогнищі поліна.

Прийшов і князь, і воїн, і чумак
Розпромінити личенько дитяче,
Та й розстелили взори мерехтячі,
Пшеничні ядра і пахучий мак.

Лягає ніч на вбогим оборозі
І світить мирно уставками зір.
Усе: і янгол, і пастух, і звір
Клякає тихо на Твоім порозі.

Григорій ЧУПРИНКА

В Різдвяну ніч

*Коли не будете як діти,
Не ввійдете в Царство Боже.*

Грає небо в блисках свіч.
Сад в убранні білосніжнім.
Сном дитячим віє ніч,
Золотим, далеким, ніжним.

Десь далеко вдарив дзвін;
Серце стислось і стріпнулось;
Як багато в серці змін,
Як там хутко все проснулось!

Встали привиди святі,
Сни підвищено прекрасні,
Що таїли їх в житті
Довгі будні рівночасні.

Все минає, все іде,
Юна ж віра застається. . .
Близько, близько дзвін гуде;
Серце плаче і сміється!

Сяє образ дорогий –
Ясна зірка Віфлеєма;
Цілий всесвіт навкруги –
Ніби юности поема.

О, живи, живи хоч мить
Так, як жив в дитячих роках,
Поки серце защемить
В життєвих буденних кроках.
Ясним усміхом дитини
Гляне сонце із-за гір;
Щохвилини,
Що години
Бережи в душі картини,
Що вбачав ти в блисках зір.

* * * * * Дітяча сторінка * * * * *

Ірина ШУШНЯК-ФЕДОРИШИН

Різдвяна казка

У місті давно наступив вечір, та не простий, а Святий. Вулицями бродили бадьорі колядники. Наступала «нова радість», бо народився Божий Син. Усі вже встигли обмінятися побажаннями і поділитися проскурою з медом. Передчуття чогось світлого і величного літало у повітрі. Люди з нетерпінням очікували Різдва Христового.

Маленький Остап теж чекав приходу наступного дня. Він чемно ліг у своє ліжечко і слухав розповіді матері про зорю над вертепом, про народження у Вифлеємі Спасителя світу.

«Цікаво, наскільки яскраво засяяла на небі зоря, коли народився Ісус, що її побачили Мудреці аж зі Сходу?» – подумав хлопчик.

– Мамо, а якщо я буду довго дивитися на небо, я зможу знайти цю зірку між іншими?

– Не знаю, дитинко. Люди кажуть, що коли приходить на світ немовля, то з'являється ще одна зоря, а коли людина відходить у вічність, то зоря згасає. А Ісус не помер, Він вознісся на небо. Можливо, Його «ясна зоря» перестала сяяти, а можливо, вона ще й сьогодні десь у висотах нагадує нам про прихід Сина Божого. Ну, добре, спи вже. На добраніч, любий.

Щойно мати вимкнула світло і зачинила двері, як Остапчик вже сидів біля вікна і намагався знайти провісницю Різдва. Може, вона зійшла як і дві тисячі років тому і хоче нагадати про наступаючу радість?

Довго вдивлявся хлопчик у вечірнє небо. Йому вдалося віднайти декілька найяскравіших зірочок, яка із них найяскравіша не знав.

Тоді Остап ліг у ліжко і вирішив заснути. Коли вії стали неймовірно важкими і здавалось, хлопчик ось-ось засне, у шибку хтось тихенько постукав. Остап підвів голівку і побачив мале Ангелятко, яке щось говорило. З подиву у хлоп'яти широко відкрились очі і рот. Він не зміг промовити ні слова, лише проковтнув повітря і мовчки кивнув

світлому створінню, запрошуючи ближче. За мить незнайомец опинився у кімнаті й поцікавився чи не хоче Остап помандрувати з ним цієї ночі. Але хлопчик ще не міг прийти до себе.

– Не хвилюйся, вранці вже будеш вдома. Все буде добре.

– Справді? І я зможу політати? – хлоп'яча цікавість брала верх

– І не лише політати. Ну що, ти згідний? – Гм... Так, я згідний.

– Тоді рушаймо.

Ангел взяв Остапа за руку і враз хлопчик став за розміром вдвічі менший, і вони полетіли. Важко

описати всі почуття, які охопили хлопчика під час польоту. Раніше йому доводилось бачити щось подібне лише у фільмі про супермена, чи у якомусь мультику, а зараз хлопчина самостійно пірнає у повітрі, подібно птаху чи ангелу. Важко було Остапу збагнути, яку відстань вони вже встигли подолати. Точно можна було сказати лише одне:

* * * * * Дітяча сторінка * * * * *

чим довше тривала подорож нічних мандрівників, тим тепліше і світліше ставало навколо.

Через деякий час хлопчик вже міг розглядати місцевість, яку вони минали. За всю дорогу між супутниками не зав'язалось жодної розмови. І тільки коли пролітали пустелю, Ангел кивнув головою, тим самим даючи знак приземлитися та й промовив: «Малюче, бачиш внизу караван? Нам по дорозі».

Хлопчик уважно вдивився у темряву і побачив, що під ними по піску просувався караван, який зверху був подібним на величезну змію. Подорожуючі втомлено, але наполегливо, рухались вперед. «Нанизані» верблюди теж впевнено прямували. Буття проковтнуло якийсь відрізок часу і на горизонті з'явилося місто. Небо ще дивилося своїми яскравими тисячами очей, а люди вже прокидалися.

– У Вифлеємі зараз перепис населення, – розповідав Ангел. – Сюди з'їжджаються люди, прародичі яких походили з цієї землі. А зараз доведеться залишити караван східних мудреців і поспішити, куди намірились. Наші супутники зараз подадуться до царя Ірода, вони шукають маленьку стаєнку і обов'язково знайдуть її. А в нас часу обмаль і допомагати їм ми не в силі.

Смикнув неземний посланець хлопчика за рукав, і помчали обоє на окраїну міста. Летючи, розглядав Остап небачену досі місцевість. Випаровуючи тепло, колосилися багаті лани, поряд паслися отари не золоторуних, зате лагідних овець. Овечий спокій від хижаків стерегли пастухи. Душу охоплював трепет. Так розглядаючи все і вся хлопчик перевів погляд на вранішній небосхил. І... о, несподіванка!

На прояснілому небі ясно палала Зоря. Серед інших маленьких згасаючих вогників вона видавалася незгораючим багаттям. Зоря пломеніла прямісінько над печерою. Кам'яне сховище випромінювало тепло, яке проникало глибоко у серця присутніх, адже на світ народився Спаситель, щоб принести спокій у життя людей, щоб муки всіх смертних взяти на себе.

Вклоняються новонародженому пастухи, стоять покірно біля ясел земні батьки, прийнявши, як належить, нове призначення. А неподалік від цього місця поспішають мудреці. Розум, життєвий досвід, внутрішнє чуття підказали, що народився найбільший серед усіх. Їхні душі прагнули до високого. Скривджені і нездолені теж найближчим часом дізнаються про прихід Месії. Зачекайте, три десятиліття – це не століття, не тисячоліття!

А сьогодні Остап повертається додому щасливий і радісний, не відриваючи очей від великої зорі, яка під ранок почала зливатися із сонячним промінням.

– О, зірочко, я тебе все ж таки побачив. Тепер я знаю, що як і 2000 років тому ти гориш і нагадуєш людям про прихід Христа на Землю, – шепотів хлопчик, сидячи на своєму ліжечку. – Дякую тобі Ангелочку за цю незабутню подорож! Проте Ангела в кімнаті вже не було, а за вікном яскраво світило сонце.

– Ну що мій хлопчику, ти вже прокинувся? Вітаю тебе, Христос народився!

– Я знаю, мамо! – відповів Остап і загадково посміхнувся.

Джерело: <http://irynafedoryshyn.com/rizdvjana->

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я! НОВОРІЧНІ ЖАРТИ

– Ну, як Новий рік зустрів?
– Так, як подарунок ...
– Це як?
– Усю ніч під ялинкою про-
валявся ...

Я багато читав про шкідли-
вість алкоголю і тютюну. З Нового
року я обов'язково кину.
– Що? Пити чи курити?
– Читати.

Сидить один чоловік в барі
під Новий рік, раптом бачить
– заходить його друг з кефіром
і стаканчиком, і питає:
– А ти чого тут один?
Той відповідає:
– Так ось вирішив в барі Новий
рік провести, сідай, вип'ємо!
– Ні, я краще кефірчику
поп'ю...
– Так ти чого, Новий рік же
...
– Ну і що, от скажи, ти Новий
рік минулий пам'ятаєш?
– Так, пам'ятаю.
– А я ні!

Пояснивши, що таке часи
дієслів, вчителька питає уч-
нів:

– Який це час: «він
прибирає, вона прибирає, ти
прибираєш?»

Вовочка, задумливо:

– Мабуть, передріздвяний.

– Обвинувачений, коли ви
знайшли чужий гаманець?
– 31 грудня.
– Як тільки ви його знайшли,
відразу повинні були здати в
поліцію.

– Того дня в поліції нікого не
було.
– А на наступний день?
– На наступного дня в гаманці
вже нічого не було.

На пошту прийшов лист.
Читають: Діду Морозу! Відкрили,
а там написано:

– Дідусю Морозе! Пише тобі
Діма. Я живу на півночі. У нас
зима, Новий рік, але я на вулицю
вийти не можу, тому що в мене
немає теплої шубки, рукавичок,

шапочки і валянок. Дідусю, при-
шли мені, будь ласка, шубку,
рукавички, шапочку і валянки.

Ну, працівники пошти про-
сльозилися, зібрали, хто скіль-
ки міг, але на рукавички не ви-
стачило. Вирішили відправити
без рукавичок. Через деякий
час знову приходять лист Дідові
Морозу: «Спасибі, дідусю, за
подарунок! Але рукавички мені
не дійшли, напевно, на пошті
украли...»

– Дідусю Морозе, дякую за
подарунок, який ти мені приніс.
– Дрібниця, не варто подяки.
– Я теж так думаю, але мама
веліла подякувати.

– Як тобі не соромно: піти
під самий Новий рік в кафе і
не повернутися. Я всю ніч не
зімкнула очей!
– А ти думаєш, я стулив?

Приходить Дід Мороз до
психіатра і каже:
– Лікарю, допоможіть! Я в
себе не вірю.

– Дорога, що подарувати
тобі на Новий рік?
– Ой, любий, ну я навіть не
знаю ...
– Добре, даю тобі ще рік на
роздуми.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я! Анатолій СЕМЕНОВ РІЗДВЯНИЙ АРХАНГЕЛ

(Гумористичне оповідання)

Поки доліз до верхівки семиметрової ялини, із
хвойних лап за пазуху насипалося зо дві пригорщі
застуди у вигляді снігу. Та що поробиш: обіцяв
онукам доп'ясти ялинку новорічну. На ринку за неї
грубі гроші вимагають, а тут — «халява»!

Звичайно, міг би й невеличке деревце десь
утяти, та кинувся пізно: хіба ж за молодими
вженешся! А тут — завод... Зanedбаний за
останні два десятиліття. Тільки сквер і лишився в
недоторканому вигляді. Природа не збідніє, якщо
сплялю метра півтора верхівки. Згодом відросте,
як у рака відірвана клешня.

Яка краса навкруги! Угорі місяць золотим ліх-
тарем світить, внизу снігова ковдра блищить...
Дух захоплює! Зобразити б оце на полотні! Та чи
знайдеться художник, якого вночі
занесло б туди, куди мене...

Видобув із торбини невелич-
ку ножівку, муркочу за звичкою:
«Боже, поможи...», і тільки-но
пару разів чиргикнув по корі
дерева, як краєм ока вздрів:
чалапає хтось уздовж ялин. І не
спить ж бісовій личині гупої
ночі! Та ще, видно, з дебелих,
бо під його ногами сніг аж
стугонить!

Ага... Спостерігаю, значить,
за тим лунатиком згори, мов
сова за пацюком, а тим часом
той зупиняється під уподобаною
мною ялиною. Чую — плює,
не інакше, як на долоні, з тим — га-а-ах! Видно,
надумав заготовляти деревину на майбутнє
будівництво.

Що зі мною станеться, коли те хамло підрубає
ялину і я разом із нею... Вирішую заявити тому
рейдеру про свою присутність на даному об'єкті.

– Зупинись, чоловіче! — волаю з верховіття
хрипким чи то від переохолодження, чи від
хвилювання голосом.

У відповідь — тиша... Видно, не второпав, звідки
«дзвін»... Скориставшись моментом, продовжую:

– Зараз я спускаюсь на землю!

– Свят, свят... Отче наш, іже єси на небесі...
– долинуло знизу. Затим гупнуло, наче згори на
землю звалився лантух із піском. І стогін: «Швидка-
а-а... Ряту-у-туй...»

Тут уже не до жартів. Хутко скочуюся вниз. Так
і є: лежить на снігу бідолашний чоловік і, крім
хрипіння, від нього нічого не чути. Лишилося
гадати: перед цим він прохав про «швидку» чи
«швидкий» переляк його здолав... Оскільки я був
причетний до цієї передноворічної драми, хапаю
сокиру постраждалого (в хазяйстві знадобиться)
і... ходу! Аж закушпелило за мною. Вже з дому
зателефонував до «швидкої», назвав координати
потерпілого.

Минуло кілька днів. З мене
почала вже спадати застудна
температура, яку підхопив на
ялині, мабуть, допомогли ліки,
на які дружиною було витрачено
чимало грошей. Саме тоді
навідалася до нас сусідка бабця
Марія й, тричі перехрестившись
на своє відображення в дзеркалі,
яке висіло на стіні, урочисто
повідомила нам із дружиною:

– А є таки Бог, і знаходиться
він на небі! Щоправда, таким
безбожникам, як ти, — тут вона
промовисто зиркнула на мене,
– його бачити не дано. Зате один
чоловік чув голос Божий з небес і

на власні очі бачив, як з-поміж дерев з боку місяця
на землю спускався Михаїл-архангел.

– Нічого дивного, — натужно прокашлявшись,
відказую. — Перед Різдвяними святами всяке бу-
ває. Про таке ще Микола Васильович* писав...

– Хтось із родичів? — пожвавішала сусідка.

– Знайомий, — ухильно пояснив я. — Ще зі
шкільних років...

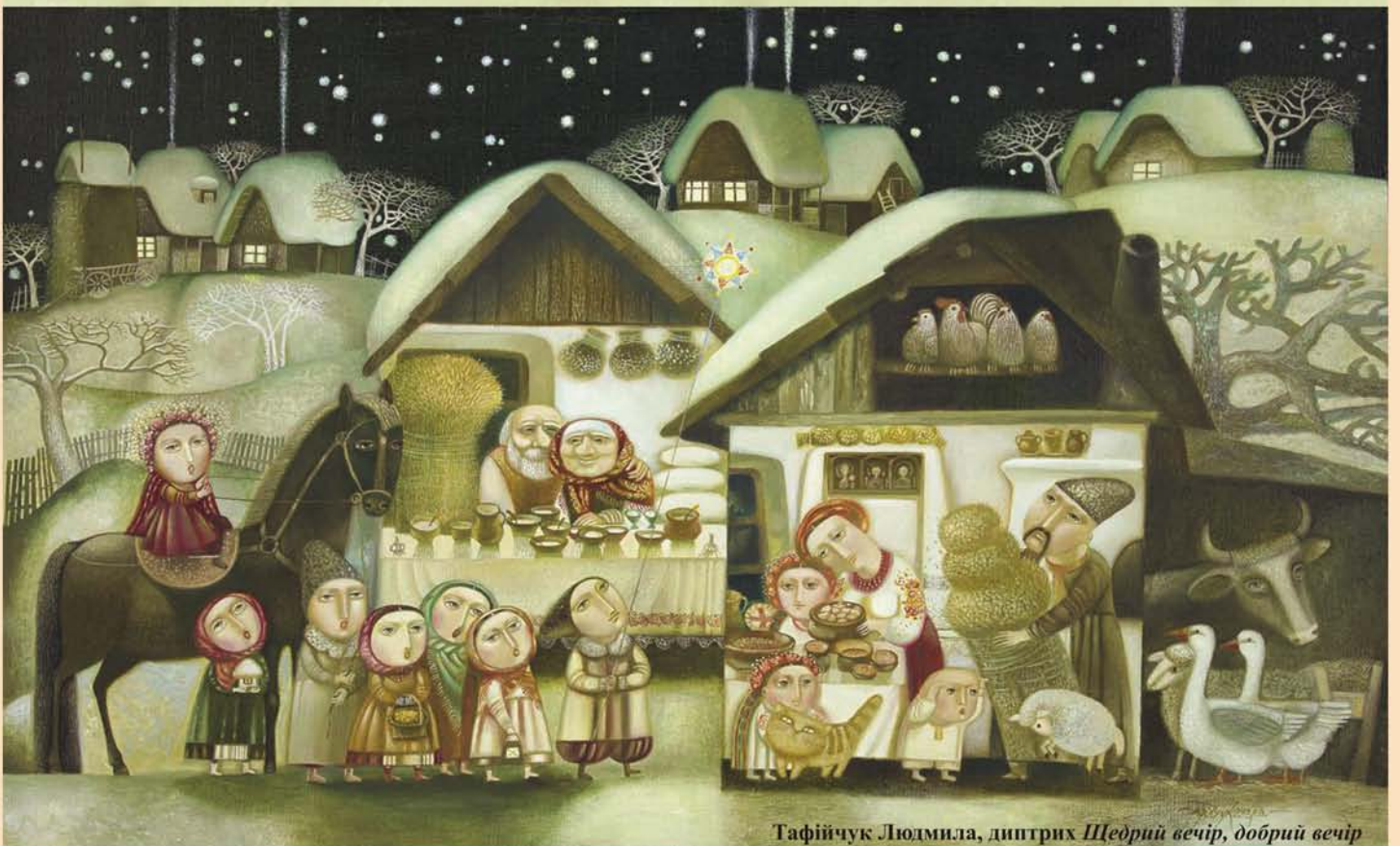
* Ідеться про Миколу Васильовича Гоголя
(прим. ред.)

*Знов посіваю зерном-словом,
Що світові Господь прорік.
Вітаю із Різдвам Христовим,
Нехай щастить вам Новий Рік,
На водах, в небі і на суші
Хвалімо вічного Творця.
Нехай співають наші душі,
Нехай римуються серця.*

*Світ починається від слова –
Сяйливого, як сонця сплав.
Чудова ця світобудова,
Цей світ і я б так будував.
Немов дзвенить небесне сяйво,
Життям наснажуючи нас.
Не говорімо, а співаймо
В різдяно-новорічний час.*

Олекса ВЕРЕТЕНЧЕНКО

Тайфійчук Людмила, дитрих *Щедрий вечір, добрий вечір*